

IZR. TANÜGYI ÉRTESÍTŐ

A szerkesztésért felelős: Kornfeld Gyula.

Megjelenik minden hó 1-én. — Kiadja az „Orsz. Izr. Tanító-egyesület.” — Előfizetési ár: nem tagok számára egész évre 4 korona. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak Györi Adolf egyesületi pénztároshoz, VI. Eötvös-utca 6. szám, küldendők. Szerkesztőségi iroda: VII., Sip-utca 12. szám.

Tartalom: Egyesületünk működése. Irta *Sasvári Béla*. — A gyermeknyelv. Irta *Dőri S. Zsigmond*. — A szülői iskola (házi nevelés). Irta *Földes Lipót*. — A porosz törvényjavaslat a népiskolák fentartásáról. Irta *Rózsa Ede*. — Magoltassuk-e az egyszeregyet a számtantánítás folyamán? Irta *Fischerné Klein Etel*. — Kisebb közlemények. Irta *Rózsa Ede*. — Tárcsa: Lapszerkesztés. Levél a szerkesztőhöz. — Egyesületi élet. — Könyvismertetések. — Hírek iskoláink életéből. — Vegyesek — Hirdetések.

Egyesületünk működése.

Öröm dagasztja azon kevesek szívét, kik egyesületünk bölesőjénél álltak és most látják, hogy negyven hosszú év folyamán milyen szépen fejlődött az. Valóban dicséretet és elismerést érdemelnek azok, kik a magyar zsidó tanító-ság e drága kincsét gondozzák, hogy gyarapodjék anyagilag és erkölcsileg.

Egyesületünk elismerést és becsülést vivott ki magának mindenbol; **jelentősi munkásságáról** és vezetőségének céltudatos, böles és körültekintő működéséről tanuságot tesznek a lapunk utolsó számában közölt zárószámadások adatai. Lapunk oly magas nivón áll, hogy nemesak mi, az egyesület tagjai, de a tanügy minden rendű és rangú emberei is szívesen olvassák.

Egyesületünknek van 613 tagja, épen annyi, ahány parancsolat és tilalom van a törásban. Hogy nem *valamennyi* zsidó tanító egyesületünk tagja, annak oka az, hogy sok tanító még 8 koronát sem tudott nélkülözni, de azért nem hiszem, hogy volna zsidó tanító, ki nem szeretne az egyesület tagja lenni. A fiatal tanítók most maguk kérik a fölvételt, nem úgy, mint régen, mikor az egyesület ágilis barátjainak unszolnók kellett a tanítókat, hogy lépjenek be.

Úgy emlékszem valamelyik esőkönnyös kollegának így tettem plauzibilássá a belépés hasznát: „Négy forintot nem szeretne évenként fizetni, de ha özvegye kap 200 forintot, annak majd örül!” A tanítónők is szívesen belépnének, ha alapszabályaink nem követelnék az utánfizetést és — a születési bizonyítványt.

Az utolsó zárószámadásokból különösen kiemelendő az a tény, hogy a segélyezésekre és ösztöndíjakra fordított összeg emelkedett, míg az ügyvezetés költségei és különösen a kezelés költségei apadtak, annak ellenére, hogy a titkárság és általában a központ adminisztracionális munkája folyton-folyvást szaporodik.

Szerényen jósolja titkárunk, hogy a legközelebbi közgyűlésig 200.000 korona

lesz az egyesület vagyona. Nem lehetetlen pedig, hogy addig ezen határt már túlléptük, mert az egyesület céltudatos működése mellett remélhetjük, hogy a filantropoknak egyesületünk iránt eddig is tanúsított áldozatkészsége nem fog apadni.

El nem vitatható, hogy a fővárosban működő kollegák, első sorban *Reif* Jakab egyesületünk érdemes alelnöke, sokat fáradtak az alapítványok gyűjtésében. Természetes, hogy mi, vidéken működő tagok nem is tehetünk ennyit ezen cél érdekében, de mégis többet tehattunk volna, mint amennyit eddig tettünk. Tekintettel arra, hogy az egyesület vidéki tagjai többnyire jobban szorulnak rá az egyesület támogatására, melyet a szűkölködő *nem tagok* iránt sem tagadott meg egyesületünk soha, illő, hogy a vidéken levő hitközségek és gazdag hitsorsosok, különösen a gyermektelen nábobok, jobban érdeklődjenek egyesületünk iránt.

Gazdag hitsorsosainkat, valamint iskolafentartó hitközségeinket pártolótagoknak kellene megszereznünk. Egy kis utánjárással és ügybuzgósággal kartársaink mihamarább egynéhány száz ilyen pártolótagot és így egyesületünknek évenként 2000—3000 koronányi állandó új jövedelmet szerezhethetnének.

Szükséges, hogy e célra megjelentessük egyszer az évek folyamán történt segélyezések tekintélyes számsorait, hadd lássák gazdag hitfeleink, hogy egyesületünk sok könnyet törült le, sok beteg tanítónak segített egészségét visszanyerni, sok árvát segélyezett. Lehetetlen, hogy a filantropikus működés ilyen fényes bizonyítványa meg ne hassa gazdagainkat, kik jótékony-célra mindig szívesen nyitották meg erszényeiket.

Hála Istennek, az „Értesítő“ hasábjain majdnem teljesen hiányzanak már a tanítók panaszai az iskolafentartók ellen. Az az örvendetes körülmény, hogy a hitközségek és tanítók között országszerte béke honol, nagyrészt egyesületünknek köszönhető, mely a tanítókat béketűrésre nevelte, de az itt-ott ártatlanul meghurcolt tanító érdekében kellő erélyességgel és mindig eredményesen sikra szállt.

Azért volna még némi teendő némely kérdésben, így a *lakbér kérdése* még mindig nem oldatott meg közmegelegedésre. Vannak még iskolafentartók, hol az élvezett lakbér olyan nevetséges kicsiny, hogy ezen összegért még egy favágó sem kap lakást. A tanító pedig, ki állásának is tartozik annyival, hogy tisztességesen lakjék, csak úgy vehet őt megillető lakást, hogy fizetéséből ráfizet a lakbérre. Így azután ha jól lakik, akkor nem marad annyija fizetéséből, hogy jóllakjék.

Az egyesület ezen kérdéssel bizonyára továbbra is foglalkozni fog a közel jövőben, addig, míg eredményhez nem jutottunk, aminthogy minden, a tanítóságot érdeklő ügyben mindenkor buzgalommal és el nem lankadó kitartással fáradozott.

Szívesen megfelelek őszinte érzésemnek, midőn e helyen egyesületünk elnökségének és a központi választmánynak önzetlen és buzgó működéséért köszönetet mondok mindazok nevében, kik velem érzik, hogy ilyen nagy egyesület eredményes vezetése sok munkával és fáradsággal jár, melyért legalább őszinte elismerés dukál.

Pécs.

Sasvári Béla.

A gyermeknyelv.

Korunkat méltán nevezik a gyermek századának, mert eddig nem volt még olyan nemzedék, mely a gyermek testi és lelki mivoltának és fejlődésének kérdésével annyit foglalkozott volna, mint korunk. Nem minden oldalról fogadták ezt a törekvést szimpatikusan; sokan feleslegesnek és meddőnek tartották minden olyirányú kutatást, melynek eredményei sem sokat mondanak. Mindezek dacára Amerika és általa sarkalva Németország pszichológusai és pedagógusai oly kitartással és szívóssággal buzgólkodtak a gyermeki lélek megismerésén, hogy még szakember is csak nehezen tekintheti át azt a rengeteg irodalmat, mely az ezirányú kutatások és vizsgálatok eredményeit foglalja magában. A gyermeknyelv vizsgálata különösen kedvenc tárgya az ez irányban kutató tudósoknak, kikhez még a nyelvészek is csatlakoznak, hogy a gyermeknyelv fejlődése és a nyelvek keletkezése között analógiát keressenek. Nagy a gyermeknyelv-vizsgálatok *pedagógiai* értéke is, mert felismerve azokat a nehézségeket, melyeket a gyermek szellemi és testi szervezetének le kell küzdenie, hogy anyanyelve birtokába jusson, támogatva és javítva avatkozhatik be annak természetes fejlődésébe a nevelés; másrészt felvilágosítást fognak a nyert adatok adni, hogy várakozásainkban és követelményeinkben milyen háttárig mehetünk el. Nem könnyű dolog az ilyen vizsgálatok végrehajtása, mert bizalmunkat csak a tapasztalatokba vethetjük. Nem ér itt semmit az okoskodás, a felnőttek fejlődési viszonyainak a gyermekre való vonatkoztatása; minden egyes állításunkat csak hosszas megfigyelések és kísérletek anyagára támaszkodva mondhatjuk ki.

A gyermeknyelv vizsgálatánál a múlt század kitünő nyelvészeinek, mint *Humboldt*, *Müller* és másoknak alkalomszerű megfigyeléseit figyelembe nem vehetjük, mert hogy ők maguk is mennyire becsülték megfigyeléseik értékét, azt jellemzően bizonyítják azok a gunyos megjegyzések, melyekkel Müller az u. n. *gyermekszoba* pszichológiáról nyilatkozott. A legelső alapvető mű ezen a téren *Preyer* munkája, ki a gyermek testi és szellemi fejlődésének minden tényezőjére terjeszti ki figyelmét, így tehát a gyermeknyelvre is.

A gyermekvizsgálatok végrehajtására három módszer használatos. Az első módszer szerint az *egyes gyermeket* születésének első percétől kezdve egészen azon korszakig figyeljük meg, amelyben a nyelvel fejlődés körülbelül befejeződött. Ez a módszer megköveteli, hogy a vizsgáló a fejlődésnek minden fázisáról pontos jegyzeteket vezessen, amelyek szerkesztésében mindazon személyek támogatására van szüksége, akik a gyermekkel érintkeznek, hogy pontosan meg legyen állapítható minden hatás, mely a gyermeknyelv fejlődését elősegíti vagy hátráltatja.

A másik módszer szerint *nagyobb számú gyermekek szókincsét vizsgáljuk meg* a fejlődés különböző korszakaiban, hogy a nyert adatok a különböző szempontokból összehasonlíthatók legyenek. Ezen módszereknél azonban sokkal hathatósabb az, amely az előbbi kettőnek kombinációjából keletkezett és amelyet tudományos vizsgálatoknál legsűrűbben és legszívesebben használnak. De azért nem szabad kicsinyelnünk az *egyes megfigyeléseket* sem, melyek gyakran igen érdekes jelenségeket derítenek fel és érdekes adalékokkal gazdagítják a gyermeknyelvre vonatkozó ismereteinket.

És most lássuk nagy vonásokban ennek a fejlődésnek a menetét. Fül-sivítő kiabálással jelenti az újszülött gyermek, hogy a világba lépett és keserves földi élete kezdetét vette. Minden század orvosai és pedagógusai fáradoztak annak kipuhatólásán, hogy mi az oka ezen kiabálásnak. A legtöbb esetben azon nézet jutott érvényre, mely a legtetszetősebbnek is mutatkozott, hogy az új világpolgár szinte ösztönszerűen sejtí azt a sok kellemetlenséget és bajt, amely a földi életben reá várakozik. Természettudományos századunk

ilyen magyarázatokkal már nem éri be és az első sívító gyermekhangokat *reflexmozgásoknak* tekinti, melyeket a hirtelen hőmérsékváltozás idéz elő. És valójában nem lehet valami kellemes érzés oly környezetből, amelynek hőfoka 37°—38° C volt, hirtelen és minden átmenet nélkül a jóval csekélyebb hőmérsékletű szobában elhelyezkedni. Micsoda öröm kíséri ezt az első kiáltást! Mily örömmel lesik a szerencsés szülők e panaszkodó hangokat, mily menyei zenének tartják ezt a szinte elviselhetetlen kiabálást. Mily másképen lesz ez azonban nemsokára. A hangverseny, amin előbb annyira örvendtek és amiben oly nagyon gyönyörködtek, napról-napra elviselhetlenebb lesz és hogy valamennyire is nyugtot találjanak a már nem éppen boldog szülők, teletömik a gyermek száját, anélkül, hogy a sirás és kiabálás okait kutatnak. A gyermek nagy örömet talál a sirásban, még idősebb korában is. Sohse felejtsem azt a kedves jelenetet, melynek tanúja voltam, mikor a mama egy 18 hónapos fiúcskát nem tudott lecsendesíteni; füt, fát ígért a gyermeknek, hogy elhallgasson, de az csak annál jobban ordított. Türelmét veszítve kiáltott fel végre az anya: „Hát mit akarsz?” „Sirni akarok!” felelte elkeseredett hangon a gyermek, ki nem volt képes felfogni, hogy mért zavarják őt kedvtelésében.

Az első év folyamán a gyermekek még nem beszélnek tagolt hangokat, hosszú előkészület szükséges ehhez. Más érzékeknek kell előbb kifejlődniök, hogy a tagolt beszéd megkezdődhessék és megérthetővé válják. A látás és hallás teljes kifejlődésének fontos szerepe jut. Rendszerint csak a hallást tekintik a beszédképesség kifejlődésének fontos feltétele gyanánt és tényleg igaz, hogy vakon született gyermekek is mégtanulnak beszélni, ami azt látszik igazolni, hogy a látás a beszédképesség fejlődésében csak másodrendű tényező. Egészséges, teljesen épeszű gyermekeknél azonban a látásnak is fontos szerepe van. Bárki, aki a gyermekeket fejlődésükben megfigyelte, tudja, hogy a csecsemő bizonyos idő multán a vele beszélgetőnek szájmozgásait figyelemmel kíséri, azokat sokszor néma szájmozgásokkal utánozni is törekszik. Az újszülött érzékei kezdetben teljesen fejletlenek; rosszul lát, nagyot hall, sőt gyakran teljesen siket. Hosszas fejlődésen mennek át az érzékek, amíg azzá lesznek, amiknek lenniök kell.

A tulajdonképeni beszédet bizonyos bevezető stádiumok előzik meg. Az első ilyen stáció a „*gügyögés*,” melyet németül „*lallen*“-nek neveznek. Ez a korszak avval kezdődik, hogy a tagolatlan hangokat és kiabálást lassankint tagolt hangok, mint ma, pa, ta, la, be, bu, mu, váltják fel. Nem beszéd ez még, hanem a beszélő szervekkel való játék, amelyben a gyermek nagy örömet talál. Órákig elgügyög és pompásan szórakozik a maga rendezte hangversenyen.

Eleinte a gyermek csak magánhangzókat hallat; ezek közül a leggyakoribbak a, é, e, ü, i, ritkábbak á, o, ó, u, ú, legkésőbb az ö és ü hangzókat használja. A mássalhangzók közül minden gyermeknél először az *explosiv* és *nazális* mássalhangzók, mint b, p, m, d, t, n hallhatók, míg a k és g csak később fejlődnek. Pszichologusok és nyelvészek között érdekes vita fejlődött ki, hogy van-e valami *törvényszerűség* a gyermekhangok fokozatos fellépésében. *Schulze* Frigyes próbált kísérletei alapján ilyen törvényt felállítani, melynek értelmében a legkisebb fáradsággal kimondható hangok lépnek fel először és csak fokozatosan a nagyobb fáradságot igénylők. Mondanunk sem kell, amit különben a rendelkezésre álló tapasztalati anyaggal minden oldalról eléggé igazoltak, hogy ez a valóságban nem úgy van, hanem az egyes individuum beszédszerveinek fejlődése szerint változik a fellépő hangok sorrendje.

A beszéd fejlődésének egy következő foka az *utánzás*, mikor a gyermek környezetének beszédéből egy-egy szótagot eltanul, hogy azt szükség esetén használja. Különös jelenség, hogy igen gyakran nem képes a gyermek bizonyos szótagokat utánzás útján kiejteni, noha előbb akárhányszor mintegy ösztön-

szerűen használta ugyanazokat. *Lindner* megfigyelte, hogy fia ezt a szót *papa* nem volt képes utána mondani, noha előbb ezen szótagokat akárhányszor is elgügyögte. A beszédfejlődés ezen fokát nagyban elősegíti a gyermek általános *utánzási ösztöne*. Nem ritkán találjuk, hogy a gyermekek, kiknek egyes szavak utánzása sikerült, mindent utánóznak, ami *akusztikai* szempontból felötlik nekik, mint állati hangokat, hangszerek hangjait, gépek berregését, kocsik zörgését, az óra ketyegését. A gyermek mindent ismételni törekszik, amit csak hall, sok hang kiejtése azonban nehézségekbe ütközik és ilyen esetekben mindenféle fogásokhoz nyúl, melyeknek vizsgálata rendkívül tanulságos. *Tracy* beszéli, hogy több gyermeket figyelt meg, kik az éneklést jobban utánózták, mint a beszédet; egy 14 hónapos fiucska a kellő hangnemben volt képes egy kis dalt reprodukálni, egy másik pedig 16 hónapos korában egyszerű, kisebb himnuszokat tanult el környezetétől, melyeket teljesen hibátlanul eldalolgatott. Az utánzási képességnek nagy ereje meglepő és szinte leírhatatlan a szülőknek az az öröme, melyet egy-egy új szó használata okoz. *Herodotos*-nál olvassuk a következő elbeszélést. Psammetik, egyiptomi király, tudni akarta, hogy melyik a föld legősibb népe. Egy pásztornak azért két újszülött fiút adott át, hogy azokat a puszta kivigye és parancsai szerint nevelje. Egy embernek sem volt szabad a gyermekek jelenlétében egy szót is szólania, hanem egész napon egyedül kellett azoknak maradniok. Meghatározott időben kecskéket vittek hozzájuk, hogy azoknak tejéből jóllakjanak. Mindezt Psammetik azért rendelte, mert kíváncsi volt megtudni, hogy minő szót fognak először a gyermekek kiejteni, ha az értelmetlen gügyögés már véget ért. Két évig növekedtek így a gyermekek és midőn a király egy ízben meglátogatta őket, mindkét fiú feléje szaladt és miközben kezüket feléje nyújtották, ezt kiáltották: „*békosz*.” Psammetik egybehívatta tudósait, hogy megtudja azoktól, hogy mely nép nyelvében fordul elő ez a szó. Hamarosan meg is állapították, hogy a frigiai nyelvben, és ott azt jelenti „*kenyér*”. Psammetik ebből azt a következtetést vonta le, hogy a frigiaiak volnának a legősibb nép. *Tedmer*, a kitünő nyelvész, ebből a kísérletből azonban egészen mást, nevezetesen a kecskék, a gyermekek szoptató dajkáinak bégető hangjának utánzását magyarázta ki, amit a gyermekek eltanultak és használtak.

A fejlődésnek ezen fokait még nem lehet beszédnek nevezni, mert a gyermek csak hangokat utánózik, anélkül, hogy azokkal valami tartalmat kötne össze. Az igazi beszédnek első foka az u. n. *hangutánzó* vagy *onomatopoeikus* fokozat, amely abból áll, hogy a gyermek valamely tárgy vagy jelenség megjelölésére az illető tárgyaknak vagy jelenségeknek valami akusztikus ismertető jelét használja fel. A gyermekek ezen a téren nagyon találékonyok és ügyesek. Állati és természeti hangokat kitünően utánóznak, így a kutyát *vau-vau*, a macskát *ci-ci*, a lovat *tü-tü*, az órát *tik-tak* stb. hangokkal jelölik. Jellemző, hogy e fokon jelentékeny különbségek mutatkoznak az angol, német, francia, orosz, magyar, olasz, stb. gyermekek között, mert a gyermekek hangutánzó jelölése nagyjában megegyezik az illető nemzet hangkarakterével.

Nemsokára azonban a gyermeknyelv fejlődésében egy olyan fokozat lép fel, mely a nyelvészek és pszichológusok között rendkívül nagy vitát idézett elő. A gyermek egyre több szót használ, akárhány olyat, melyet a felnőttek nem ismernek és nem használnak. Honnét jönnek ezek a szavak a gyermekhez? A belsejéből fakadnak-e? A környezetétől tanulja el azokat? Mi nem akarjuk e hosszú és tanulságos vita egész menetét követni, csupán azt jegyezzük meg a hivatásos vitázók legnagyobb részével, hogy a gyermek az összes szavakat környezetétől lesi el, azonban fogytékos beszédsszervezete és emlékező tehetsége, csekélyebb szellemi fejlettsége folytán a hallott szavakat elferdíti, összezavarja, több szóból kombinálja, olyannyira, hogy a felnőttek előtt teljesen érthetetlen lesz ez a beszéd. A gyermek a beszéd elsajátításá-

ban mind nagyobb ügyességre tesz szert és másféléves, de legkésőbb 2 éves korában egészen folyékonyan és okosan beszél. A szülőknek nagy örömük telik ebben a csacsogásban és nagyra vannak vele, mert elég tévesen azt hiszik, hogy a gyermek szellemi képessége beszédjének folyékonyaságától ítélhető meg. Akárhány csacska gyermekkel találkoztam, kik szellemileg meglehetősen fogyatékosak voltak, sőt némely ideg orvos állítása szerint az abnormalis gyermekek rendszerint nagyon is sokat csacsognak. Viszont akárhány csendes, keveset beszélő gyermek, kik csak nehezen dolgozzák át magukat a beszédfejlődésnek különböző fokain, gyakran igen okos és értelmes gyermekekké válnak. A boldog szülők az ilyen csacska és egyébként is igen kedves gyermekeket társaságokba viszik, hogy ott a tudományukat produkálják s hogy a szenzáció mentől nagyobb legyen, valóságos dresszurának vetik alá a gyermeket. A mama, a papa, az idősebb testvérek, a testvérek folyton tanítgatják és nem gondolnak avval, hogy ez a korai fejlődés visszahatással is járhat. Rendkívül sok beszédhibát sajátítanak így el a gyermekek ebben a korban, amelyekről azután csak nehezen lehet őket leszoktatni. *Gutzmann* észlelte, hogy az iskolába lépő gyermekek nagy része hibásan beszél és különösen sok a dadogó gyermek; ezen hibájukat nem hogy levetnék az iskolában, akárhányszor még több a hibás beszédű gyermek, az első tanév végén, mint amennyi az elején volt.

A gyakoribb beszédhibák: a *dadogás*, a beszédnek görcsös zavara, amely abban nyilvánul, hogy a gyermek bizonyos szótagokat többszörösen ismételi és csak azok kiejtése után képes tovább beszélni, ha ugyan beszédje egészen fel nem mondja a szolgálatot. A dadogás rendszerint ideges terheltség alapján lép fel, még pedig leggyakrabban az iskoláztatás kezdetén. A dadogás gyógyítható betegség, a kezelés, a beszélő szervek, a légző, hangadó és szótagoló műveletek rendszeres és fokozatos gyakorlása és erősítése útján történik. Gyakran az orrüregben támadt növedékek okozzák a dadogást, melyeket okvetlenül el kell távolítani. A *pöszebeszéd* ritkább betegség, mely nem jár görcsökkel, hanem az illető egyén némely mássalhangzót nem tud kiejteni. A *selypítés* a sziszegő mássalhangzók tökéletlen kiejtése (szó = só). A beszélni kezdő gyermekek rendszerint selypítenek, amit a környezet nagyon kedves és bájos jelenségnek tart és a gyermekkel való érintkezésben szintén követ. Természetes, hogy az ily gyermek megszokja a selypítést és magával hozza az iskolába, Ritkább beszédhibák a *rácsolás*, *hadarás*, *orrbeszéd*, stb. Ma már akárhány intézet van a fővárosban és vidéken, ahol az ilyen hibákat sikeresen gyógyítják, sőt az állam ilyen tanítók kiképzésére tanfolyamot is szokott rendezni. Az oktatóknak azonban különös figyelemmel kell kísérniök a gyermekek beszédét és minden törekvésükkel azon kellene lenniök, hogy az észlelt hibákat megszüntessék és újabbak keletkezését megakadályozzák.

A gyermek *szókincse* kezdetben környezetéből vett tárgyak elnevezésére szorítkozik. *Preyer* gyermeke kétéves korában 89 szót beszélt, amelyek közül 249 főnév, 119 ige, 23 melléknév, 46 névmás és 52 egyéb beszéd rész volt. *Humpreys* 1121 szóból álló szókészletet talált egy szintén kétéves gyermeknél. *Gale* szerint a kétéves gyermek szókincse 700 szóra terjed, de a legközelebbi hat hó folyamán 1400 szóra emelkedik az. A szókincs és vele kapcsolatos képzetek a gyermek környezete szerint változik, más lesz a falusi és más a városi gyermek szókincse, más az alföldi és más a hegyes vidékek gyermekéé, más a fiué és más a leányé. *Hall* az iskolába belépő gyermekek szókincsét vizsgálta és azt tapasztalta, hogy a növendékek 14%-ának fogalma sem volt a csillagokról, állítólag soha csillagot nem láttak, 20% nem tudta honnan jő a tej, 15% nem tudta megnevezni a zöld, kék és sárga színt, 47% sohse látott disznót és 75% nem ösmerte a gabonaneműeket.

Igy tehát a gyermekek igen nagy része nem ösmerte azon fogalmak jelentékeny részét, amelyekről olvasókönyvükben szó esik. A beszélni kezdő gyermek sokkal több fogalmat ismer, mint amennyit helyesen meg tud nevezni, de mennél fejlettebb lesz a gyermek, annál kevesebb lesz az ilyen képzetek száma. *Ranschburg* egy elmés módszer segítségével a gyenggetehetőségű gyermekek szókincsét vizsgálta meg, amelyet természetesen rendkívül szegényesnek talált. A szók megértése inkább csak a súlyosabb esetekben késik feltűnően, míg a szók kiejtőképessége és a beszédmozgások elsajátítása még a könnyebbfokú gyenggetehetségűeknél is éveken át késik. *Ranschburg* a jelen tanév elején kipróbált módszere alapján és a Faragó-féle „*Mindentudó Képeskönyv*“ segélyével az iskolába lépő normalis gyermek szókincsét is vizsgálta olyképen, hogy a könyvben lévő színes képek bizonyos csoportját megmutatta a gyermeknek, mikor nemcsak az egyes képek nevét kérdezte meg, hanem a kép minden részére, céljára, az esetleg benne foglalt cselekményre nézve is kikérdezte a gyermekeket és azok minden egyes szavát feljegyezte. Hosszadalmas és fáradságos munka ez, de segítségével a gyermek szókincsét meglehetősen pontossággal állapíthatjuk meg.

Említettük, hogy a gyermek eleinte csak kevés szót beszél, úgy, hogy azoknak helyes tartalmat is adna. Egy-egy szót igen sokféle jelentésben használ, de aki élesen figyeli a gyermek hangját, azt fogja észrevenni, hogy minden esetben más-más az illető szó modulációja. Ez a szó „*baba*“ azt jelentheti: add ide a babát, vagy milyen szép a baba, vagy a baba lefeküdt. A hang modulációja és a szó kimondásával kapcsolatos gesztusok és arcjáték teszi csak teljesen érthetővé, hogy mit akar a gyermek.

Ami a gyermek *mondatszerkesztési* képességének fejlődését illeti, azt többek közt *Balassa József* figyelte meg, ki észleleteit alapos tanulmányban közzé is tette. A gyermeknyelv mondattana kezdetben nagyon merev, az állítmány gyakran hiányzik vagy infinitívusban áll, magáról mindig harmadik személyben beszél, (pl. Bözsi elmenni), hamarosan megtanulja azonban az ige-ragozás helyes használatát, természetesen csak a jelen és múlt időben. A szavak többes számát is elég gyorsan sajátítja el, olyannyira, hogy egy hároméves gyermek a legtöbb esetben mondattanilag egészen helyesen beszél.

A gyermeknyelv fejlődésének vizsgálata meglehetősen előre haladt már és örömmel látjuk, hogy a gyermektanulmányozás ezen fontos részletkérdésének megoldásán igen sok magyar tudós és pedagógus is, mint dr. *Sarbó Artur*, dr. *Ranschburg Pál*, dr. *Balassa József*, ponori *Thewrewk Emil*, *Vértesi József*, *Váradi Zsigmond*, *Éltes Mátyás* stb. fáradozik.

A gyermeknyelvre vonatkozó óriási irodalomból e rövid összefoglalásban csak néhány legfontosabb munka felsorsolására szorítkozom, melyeket a kérdés tanulmányozása közben magam is felhasználtam:

Balassa J.: A gyermek nyelvének fejlődése. 1893.

Ponori Thewrewk Emil: A gyermeknyelv. 1905.

Vértés József: A gyermeknyelv hangtana. 1905.

Wilhelm Ament: Die Entwicklung von Sprechen und Denken beim Kinde. Leipzig, 1889.

Wilh. Ament: Begriff und Begriffe in der Kindersprache. Berlin 1902.

Gutzmann: Des Kindes Sprache und Sprachfehler. Leipzig 1894.

Wundt: Völkerpsychologie. I. Leipzig 1900.

Meumann: Die Sprache des Kindes. Zürich 1903.

Meumann: Die Entstehung der ersten Wortbedeutungen beim Kinde. Leipzig 1902.

Perez: Les trois premières années de l'enfant. Paris 1892.

Sully-Stimpfl: Untersuchungen über die Kindheit. Leipzig 1904.

Tracy-Stimpfl: Psychologie der Kindheit. Leipzig 1904.

Egger: Die Entwicklung der Intelligenz und Sprache bei den Kindern. Leipzig 1900.

Preyer: Die Seele des Kindes. IV. Auflage. Leipzig 1895.

Ranschburg: A gyermeki elme fejlődése és működése. Budapest 1905.

Sarbó Arthur: Népszerű utmutatás a beszédhibák felismerésére és elhárítására. Budapest 1901.

Hall Stimpfl: Beiträge zur Kinderpsychologie. Altenburg 1902. (Der Inhalt des Geistes der Kinder bei ihrem Eintritte in die Schule.)

Berliner städtisches Jahrbuch 1870: Der Vorstellungskreis der Berliner Kinder beim Eintritt in die Schule.

Lange: Der Vorstellungskreis unserer sechsjährigen Kleinen. 1879. Allgemeine Schulzeitung.

Hartmann: Analyse des kindlichen Gedankenkreises. Annaberg. 1890.

Engelsperger-Ziegler: Beiträge zur Kenntniss der physischen und psychischen Natur des sechsjährigen in die Schule eintretenden Kindes. Experimentelle Pädagogik. I. Band 3. 4. und II. Band 1. 2. Heft.

Ziehen: Die Ideenassociation des Kindes. Berlin 1898.

Döri: Tanulmányok a pedagógiai lélektan köréből. Budapest, 1905. (A gyermekek képzettársításai).

Döri S. Zsigmond.

A szülői iskola (házi nevelés).

I. Bevezetés.

Az emberiség életében előforduló rendellenességeknek főoka és egyedüli forrása a gyermekek gondatlan nevelése; míg a gyermeknevelés nem javul, addig a családi-, felekezeti- és állami életben sem remélhetünk javulást. Azért helyesen cselekednének a szülők, különösen az anyák, ha a regények mellett neveléstani és antropologiai műveket is olvasnának, melyekből sok üdvös és hasznos ismeretet lehet szerezni. Napoleon is azt mondta Campan asszonynak: „Asszonyom, szerezzon anyákat, kik gyermekeiket nevelni tudják.“ Göthe meg így ír: „Man könnt' erzogene Kinder gebären, Wenn die Eltern selber erzogen wären.“

Az isteni bölcs végzés úgy rendelte, hogy míg az állatok 1—2 év alatt testileg teljesen kifejlődnek, addig az ember csak igen lassan állítólag 24 éves koráig — fejlődik. hogy elég ideje legyen szellemi tehetségeinek fejlesztésére is. A 24 évet 4 időszakra osztva, melyek mindegyike 6 évre terjed, megkülönböztethetjük *a)* 1—6 évig a kisdéd-kort, melyet a kisdéd a család körében, a szerető anya ölelő karjai közt tölt; *b)* 6—12 évig a gyermek-kort, ez az elemi iskoláztatás kora; *c)* 12—18 évig a serdülő-kort, a középiskolai tanulás korát; *d)* végül 18—24 évig az érett ifjúi kort, melyet a felsőbb tanulmányok elsajátítására, vagy valamely gyakorlati pályán való tökéletesítésre használ az ifjú, hogy fáradozásának gyümölcseit saját és embertársai javára fordíthassa, azokat élvezhesse.

Tehát, ha valamely államban e négyféle iskola el van terjedve és azok mindegyikében helyes elvek szerint, helyes módszerrel nevelik a leendő polgárt és honleányt, akkor majd bizonyára sok tudományosan képzett-, tiszteletre méltó- és valláserkölcsös hazafival dicsekedhetik az az ország; de megfelelő nevelés mellett a csak a két alsófokú (családi és elemi) iskolát végzett gyermekből is válhatik derék becsületes, vallásos ember és így ezek is hasznára válhatnak a hazának, örömére az emberiségnek.

Ez értekezésemben a nagy uttörő pedagógus, *Comenius* nyomán a nevelésnek csak legelső koráról, a családi, szülői nevelésről akarok néhány szót mondani, vagyis arról, hogy a kedves kisdédet hogyan kell az iskolai életre előkészíteni.

Hogy a gyermek a legdrágább isteni adomány, a szülőknek legnemesebb kincse, azt nem is kell hosszasan bizonyítgatnom; tudja, érzi azt minden szülő, szegény és gazdag egyaránt. Tudjuk ezt a szentírásból is, ahol több helyen olvashatjuk, hogy a gyermek milyen nagy isteni áldás. Pl. „Ime, az Úrnak adományai a fiak és az asszony méhének gyümölcse jutalom. (127. zsolt. 3. v.) M. III. k. 20. fejezetében arról van szó, hogy milyen nagy bűn, ha valaki gyermekét a Moloknak áldozza. Ezekiel 23. f. 37. v., ahol a pogány szülők gyermekeiről van szó. Maleachi próféta (2. f. 15. v.) egyenesen Isten magvának nevezi a gyermeket.

II, Mi célból bizta Isten a gyermeket a szülőkre és hogyan vezessék (neveljék) azt?

Isten a gyermeket nemcsak azért adja a szülőknek, hogy benne örömet és gyönyörűségüket leljék, hanem, hogy fáradozzanak érte, gondoskodjanak róla és neveljék őt azzá, mivé teremtetett.

Az állatot olyan munkára szoktatjuk és használjuk, melyet testalkatánál, erejénél, ösztönénél fogva az ember céljaira leginkább elvégezhet; mert az állatnak az a rendeltetése, hogy az embernek nehéz munkájában segítségére legyen.

Az embernek azonban magasabb rendeltetése van, azért őt magasabb értelmi fokra neveljük, t. i. hogy Istennek, kinek képerre teremtetett, — hogy úgy mondjam minden erényeiben hasonmása is legyen!

Azok a szülők tehát, akik gyermekeiket csak arra szoktatják, hogy hogyan egyenek, igyanak, járjanak, beszéljenek, öltözködjenek stb.: nem tesznek eleget Istentől kapott hivatásuknak; mivel ezek a dolgok csak a testre vonatkoznak és nem az egész emberre, csak a kunyhó jó karban tartását célozzák, melyben a gazda, az ész, a lélek lakik. Pedig erre több gond fordítandó, mint lakására.

Igen találóan mondta Plutarchos, hogy azok a szülők, akik gyermekeiknek szépséget, egészséget, gazdagságot, tiszteletet kívánnak és őket udvariaságra szoktatják, de avval vajmi keveset törődnek, hogy lelkük szép erényekkel ékes legyen: többre becsülik a cipőt a lábnál.

Első sorban tehát a lélek és kedély nemes művelésére gondoljunk, s csak azután arra, hogy a test méltó és kényelmes hüvelye legyen a halhatatlan léleknek. Fej és szív együttesen képezik az embert, s kinek ezek közül csak egyike egészséges, a másik része pedig beteg, az nyomorék.

Az ember törekedjék: 1. Istent az Ő csodálatos műveiből megismerni, 2. törekedjék arra, hogy ne csak a jelennek éljen, hanem a túlvilági életre is okosan és bölcsen előkészíthesse magát. Mert, aki a jelen életet arra fordítja, hogy erős hitben és istenfélelemben készül az örök-életre, az meg lehet elégedve.

De az embernek, kit Isten hosszú élettel áldott meg és különféle hivatásokra rendelt, aki különféle alkalmakkor más-más körülmények közé jut, nemcsak hitre, istenfélelemre van szüksége, hanem más dicsérendő erényekre és ismeretekre, kézi, testi ügyességekre is, hogy ne csak a felekezetnek legyen hitbuzgó tagja, hanem a társadalomnak, az államnak is hasznos polgárai, a hazának jó, önfeláldozó fia.

Három dologban tökéletesíttesse tehát minden szülő gyermekét:

1. Hitben és istenfélelemben; 2. a jó erkölcsökben és erényekben; 3. különféle tudományágakban és kézi ügyességben, művészetben.

Kinek az itt felsorolt 3 dolog iránt fogékony gyermekei vannak, annak háza földi paradicsom, melyben az élet fáit ápolgatnak, nőnek és virágzanak. Boldogok az ilyen szülők!

III. Gyakorlás, szoktatás nélkül az ifjú semmivé sem válhatik.

Senki se higgye, hogy a gyermek magától is szert tehet jámborságra, tisztességre, tudományra, művészetre. Valamint a fácskát — ha azt akarjuk, hogy fejlődjék — ültetni, öntözni, nyesni, szóval ápolni kell; valamint a lovat, ökröt stb., hogy az embernek segítségére lehessenek, idomítani kell; amint az ember maga is, ha enni, járni, beszélni, valamit kézbe venni akar, kénytelen munkához szokni: úgy szükséges, hogy a gyermeket a szülő a fentemlített 3 dologban lassan-lassan képezze, vagy képeztesse.

Hiszen mindennapi imánkban többször elmondjuk Isten parancsát, melyel a szülőnek lelkére köti, hogy tanítsa gyermekét istenfélelemre, istenismeretre, mikor a házban ül, mikor az úton jár, mikor lefekszik, és midőn fölkel.

Dávid és Salamon királyok műveiben is sok helyen találunk utasítást a gyermeknevelésre, óva intvén a szülőket gyermekeik helyes nevelésére.

Mivel különféle okoknál fogva nem minden szülő képes a nevelés üdvös, de nagy és fáradságos munkáját egymaga végezni: már ősidők óta léteznek olyan egyének, kik megbízhatóságuknál és rátermettségüknél fogva a szülőket a nemes hivatásban helyettesítették, pótolták.

IV. Mire neveljük és szoktassuk a gyermeket már születésétől kezdve hat éves koráig?

Mennyire fontos, hogy a gyermeket már zsenge korától szoktassuk és neveljük mindarra, amit tőle a későbbi korban követelünk: arra megtanítt a természet.

A növény nemesíthető, alakját gondos ápolással, nyesegetéssel az első időben tetszésünk szerint változtathatjuk, (közmondás: „Addig hajlítsd a fát, míg vessző), az állat is, ha korán hozzálátunk idomításához, sok mindenfélét megtanul, többé-kevésbé természetes ösztönét is elnyomhatjuk.

Ép úgy vagyunk e tekintetben az emberrel is. Lehetséges ugyan, hogy a rosszul szoktatott, rendetlen gyermekből is válhatik derék, jóra való ember — mert hiszen Isten előtt nincs lehetetlen és az ő szent akaratából, meg a későbbi külbehatások folytán ez is megtörténhetik — de már a természet és az élet rendje úgy hozza magával, hogy a gyermek rendesen olyanná válik, amilyennek kora ifjúságától fogva nevelték. Az öreg az ifjúságban elvetett magnak gyümölcsét élvezzi. „Az ifjúság törekvései az öregkor gyönyörűségei.”

Tehát idején lássanak a szülők a neveléshez, ne várjanak, míg a gyermekük a tanító, nevelő keze alá kerül, mondván, én nem vesződöm vele, majd megtanulja még amire szüksége van (mert, ha már a fa görbén nőtt, nem lehet kiegyenesíteni): maguknak kell tudni gyermekeikkel elbánni, azokat úgy nevelni, hogy Isten és ember előtt kedvesek legyenek.

Már említém, aki Istennek tetsző és az emberiségnek is hasznos életet akar folytatni, az legyen istenfelő, erkölcsös és gyakorolja magát a különféle tudományokban, kézi ügyességekben, művészetben; azért már a legelső kortól kezdve igyekezzék a szülő e három irányban a kellő alapot megvetni.

Itt legyen szabad egynehány szóval megvilágítani e három dolgot: 1. Az igazi vallásosság mibenléte 3 pontban foglalható össze: *a)* Szívünk mindig Isten felé forduljon, Őt minden művében kutassuk; *b)* hogy azután, ha Őt mindenütt fölfedeztük, észrevettük, akkor tiszteletteljes félelemmel, szeretettel és engedelmességgel viseltessünk iránta, *c)* hogy így aztán, ha mindig Istenre gondolunk, Benne békét, örömet és vigaszt is lelünk.

Ez az igazi, áhítatos vallásosság, melynek alapját a gyermeknél ugyanannyira megvethetjük, hogy megértse: hogy van egy Isten, aki az ég és föld alkotója és ura; mindenütt jelenlevő, mindent lát, tud; kitől minden jó és szép ered; Ő teremtett bennünket is és gondoskodik rólunk; Ő táplálja az élőket mind, de a jámbor és engedelmes ember mégis inkább boldogul, mint

a gonosz, akit Isten — ha meg nem javul — szigorúan megbüntet. Azért féljük, tiszteljük és széressük mint az apát, teljesítsük parancsait.

2. Az erkölcsös erényekben a következőkre neveltessenek a gyermekek: *a)* mértékletesség evésben, ivásban; *b)* tisztaság, rend evésben, ivásban, ruházatban, minden dolgaikban; *c)* tisztelettel viseltessenek az idősebbek iránt szóval, tettel; *d)* engedelmesek legyenek, hogy már egy tekintetre is szolgálatra készen álljanak; *e)* mindig igazat beszéljenek, még tréfából se hazudjanak; *f)* igazságosak legyenek, idegen tárgyhoz ne nyuljanak, azt el ne dugják, mást ne boszantsanak; *g)* szeretetre, jótékonyagra szoktatandók, hogy ne legyenek fősvények, irigyek; *h)* munkára kell őket fogni, hogy a tétlenségnek áldozatául ne essenek; ne csak beszélni, de hallgatni is tudjanak, különösen imádság közben, vagy ha más beszél; *j)* gyakoroltassanak a türelmes-ségben is, hogy tudjanak akarataknak ellenállani, magukon uralkodni; *k)* minél korábban szokjanak hozzá az idősebbet kiszolgálni; *l)* legyenek udvariasak, barátságosan köszöntsenek mindenkit; ha valamit kapnak, illedelmesen hajtsák meg magukat és kezet nyujtva, köszönjék meg.

(Folyt. köv.)

Földes Lipót.

Porosz törvényjavaslat a népiskolák fentartásáról.

A porosz képviselőház közoktatási bizottsága most tárgyalja azt a törvényjavaslatot, melyet a kormány a népiskolák fentartásáról benyújtott. Miután ez felekezetünkre nézve több káros intézkedést tartalmaz, helyénvalónak tartjuk a törvényjavaslatot olvasóinkkal nagy vonásokban megismertetni.

A törvénytervezet 7 fejezetből áll, melyeknek címei a következők: I. Az iskolaköltség viselői (1—7. §.). II. A népiskola költségeinek elosztása (8—10. §.). III. Iskolavagyon (11—17. §.). IV. *Felekezeti viszonyok* (18—25. §.). V. A népiskolák igazgatása (26—40. §.). VI. Az iskola költségvetése, pénztára, építési alap, államsegély (41—49. §.). VII. Átmeneti intézkedések (50—57. §.).

Bennünket különösen a törvényjavaslat IV. fejezete, mely a felekezeti viszonyokat rendez, érdekel és azért ezt részletesebben kívánjuk megbeszélni. A 18. §. elrendeli, hogy a népiskolákat úgy kell berendezni, hogy az evangélikus gyermekeket evangélikus, a katolikus gyermekeket katolikus tanító tanítsa. Az iskolalátogatást felekezete miatt senkinek sem szabad megtiltani.

19. §. Egytanítós iskolába evangélikus vagy katolikus tanítót kell alkalmazni, aszerint, amilyen vallású volt az előbbi tanító. Ha a gyermekek számának legalább kétharmada öt éven át katolikus volt, katolikus tanítót kell ki-nevezni és viszont.

20. §. Egy iskolában mindkét vallású tanítók taníthatnak, de kívánatra felekezet szerint ketté is osztható. Ha valamely iskolában 60, nagyobb városban 120 evangélikus, illetőleg katolikus tanuló van, kívánatra külön iskola nyitandó az illető felekezet számára, csupán saját felekezeti tanítókkal.

21. §. Ha egy iskolában legalább 12 evangélikus, illetőleg katolikus gyermek jár, ezek számára külön hitoktató alkalmazandó. De ha ez nehézséggel járna, olyan vallású tanítót kell alkalmazni, ki a hitoktatást is ellátja.

22. §. Lehetőleg egy vallású tanítók alkalmazandók a többtanítós iskolában. (Kivételt a 19. §. enged meg.)

23. §. ismétli a 20. §. intézkedéseit nagyobb iskolafenntartó körökre.

24. §. Az iskolahatóság tetszésére bizatik, vajjon a meglevő nyilvános zsidó iskolákat továbbra is fenn akarja-e tartani, avagy feloszlatusukat javaslatba hozni. Az iskolahatóság arról is határoz, vajjon a zsidó gyermekek számára kizárólagos zsidó tanítókkal nem nyitandó-e új nyilvános népiskolák.

Ha eddig keresztény és zsidó tanítók voltak egy iskolában alkalmazva, ez a gyakorlat továbbra is fentartandó, kivéve ha a 19., 20. és 22. paragrafusok szerint kell eljárni.

Az iskolahatóság a zsidó gyermekek hitoktatásáról is gondoskodhatik, ha ez eddig is történt, a 21. §. rendelkezése szerint.

A törvényjavaslat e szakaszának minden sorából kitűnik, hogy milyen mostohán bántak felekezetünkkel. Mert míg más vallásnál a törvényjavaslat az illető felekezet számaránya, vagy pedig az eddigi gyakorlat szerint kívánja a tanítókat kinevezni, addig a zsidó gyerekek számarányára abszolúte nincs tekintettel és a zsidó tanító alkalmazása az iskolahatóság tetszésére van bízva. S hogy ezen hatóság libelarismusára nem igen számíthat a német zsidóság, kitűnik első sorban a törvényjavaslat megalkotásából, amelynél mint látjuk, nem igen voltak tekintettel a zsidóság érdekeire. De nem várhatunk liberális eljárást és intézkedést már ezen iskolahatóság természeténél fogva sem. Mert az iskolahatóság alatt itt nem felügyelőhatóságot kell érteni, ezt a törvényjavaslat egy másik fejezetében, melyről később lesz szó, tárgyalja. Hanem szó van itt *iskolafentartó* hatóságról, u. n. Schulverbandról. Ilyen Schulverbandot képezhet egy-egy község, vagy több község, egy-egy járás, vagy több járás, de képezhet — és nagyon sok esetben képez is — egy Schulverbandot egy vagy több földesúr. Hogy pedig egy ilyen porosz junkertől mennyi liberális felfogást várhat felekezetünk, azt nemcsak e lap olvasói előtt, hanem semmiféle ujságolvasó előtt nem kell hangoztatni. Súlyos sérelem ez tehát a zsidóságra nézve.

De még nagyobb sérelem a zsidóságra a hitoktatás kérdése. A törvényjavaslat ugyanis kötelességévé teszi az iskolafentartó hatóságnak, hogy ha valamely felekezetből legalább 12 gyermek jár egy iskolába, akkor ezek számára külön hitoktató alkalmazandó. De nem úgy a zsidóknál, kiknél a hitoktató alkalmazása is a hatóság tetszésére van bízva. Ez nemcsak anyagilag károsítja meg a zsidó hitközségeket, amennyiben ezek, a más vallásuakkal ellentétben, saját költségükön lesznek kénytelenek a hitoktatásról gondoskodni, hanem a hitoktatást magát is veszélyeztetik. Németország nem minden községében van ugyanis zsidó hitközség és ha most az ott lakó 3—4 zsidó család gyermekei járnak a katolikus vagy evangélikus iskolába, ezek egyáltalában nem fognak hitoktatásban részesülni.

És mintha a porosz kormány egyenesen a zsidóság ellen tervezte volna a törvényt! Kilátszik ez legalább abból a tényből, hogy a zsidó felekezeti iskolák fenmaradását is veszély fenyegeti, amennyiben ezt is az iskolafentartó hatóság tetszésére bizza. Ha tehát valamely zsidó hitközség saját költségén akarna iskolát fentartani, a hatóság ezt egyszerűen megtilthatja.

Súlyos sérelmet követ el a zsidóságon a törvénytervezetnek az iskola igazgatásáról szóló fejezete, különösen annak 28. és 29. paragrafusai is. Ezek ugyanis arról gondoskodnak, hogy kik lehetnek tagjai az iskolaszéknek (Schuldeputation). És itt úgy határoz a törvény, hogy akár evangélikus, akár katolikus jellegű legyen az iskola, mindkét felekezet papjai tagjai az iskolaszéknek, sőt a felügyelő-bizottságnak elnökei is lehetnek. A rabbi azonban csak akkor lehet tagja a Schuldeputationnak, ha az iskola tisztán zsidó, vagy legalább keresztény-zsidó jellegű. De ebben az esetben is csak oly feltétel alatt, ha helyben lakik.

Hogy a porosz hitközségek nincsenek megelégedve a törvényjavaslattal, az a dolog természetében rejlik. Több hitközség (többek között a berlini, frankfurti stb.) fel is irt a képviselőházhoz, sérelmeik orvoslását kérve. Ilyen feliratot intézett a képviselőházhoz a porosz tanítók egyesülete is, mely egyáltalában nem kívánja a felekezeti iskola életbeléptetését és a közös iskola (Simultanschule) fentartását kívánja. Ugylátszik azonban, hogy a javaslatból mégis törvény lesz. Kitűnik ez a képviselőház bizottságának eddigi tárgyalásából is. A konzervatív érzelmű centrumpárt és a liberálistáék ugyanis kompromisszumot kötöttek egymással és így csak a szociálisták küzdenek ellene. Ezek

is azonban olyan lanyhán kezelik ezen nagyfontosságú kérdést, hogy a javaslat törvényerőre való emelkedése immár biztosítva van.

A reakció tehát ismét nagy diadalt aratott és meghódította a legfontosabb várat, a népiskolát. A zsidóság pedig ismét gazdagabb lett egy szomorú tapasztalattal, hogy mennyire becsülik áldozatkészségét és hazafias érzelmét.

Rózsa Ede.

Magoltassuk-e az egyszeregyet a számtantanítás folyamán?

Erre a kérdésre egyszerűen „nem“-mel felelnék és napirendre térnék fölötte, ha nem a számtannak, szerintem a népiskola egyik legfontosabb tárgyának mikénti tanításáról lenne szó. De nézetem szerint a tárgy oly fontos, hogy sohasem válik fölöslegessé vele, azaz annak tanítási mikéntjével foglalkozni.

Mert e tárgy tanítása folyamán nemcsak a szaktudást adjuk meg a gyermekeknek, hanem itt nyílik legtöbb alkalom, hogy gyermekeink gondolkodjanak, ítéljenek és következtessenek s hogy ez helyesen történjék, ez legalább is oly fontos, mint száraz tudása a 2×2 -nek vagy 5×6 -nak.

Ha megfigyeljük a nyüzsgő élet forgatagát, látjuk, hogy az úgynevezett szerencsések csak a fenti képességek helyes alkalmazása által jutottak irigyelt helyzetükbe. Kell tehát, hogy az élet eme fontos rugóit a többivel együtt tanításunk közben, szem elől ne tévesszük.

Sőt szerény nézetem szerint a számtan tanításának ezen pilléreken kell felépülnie, miért is helytelennek tartom az *egyszeregy* magolását, hanem igenis fokozatosan, mint meggyőződésből eredő tudásnak kell annak a gyermek-agyban elhelyezkednie.

Én ugyanis a gyermektől nem várok tudást, hanem csak bizonyos előkészültséget, mely csak fokról-fokra fejlődik pozitív tudássá.

Ezt az utat azonban az egyik gyermek játszi könnyedséggel teszi meg, míg a másiknak annyi fáradságába kerül, mintha a Montblancot kellene megmásznia.

Mi tanítók legjobban tudjuk, mily óriási a különbség az egyik és a másik gyermek befogadó és feldolgozó képessége között. Miért is azokkal szemben, akiket az Isten jókedvében teremtett, minden módszer kitűnő és minden út Rómába vezet. Ezek azonban csak kis hányadát teszik az egésznek s a nagy többség nagyon is reászorul, hogy ne taníttatási, hanem tanulhatási könnyebbségről gondolkodjunk s módját ejtsük annak, hogy iskoláinkból kikerült gyermekek ne ezt a régi szomorú képet adják, hogy $\frac{1}{6}$ -a sokat tud, $\frac{5}{6}$ -a pedig alig valamit.

Hogy az eredmény szélesebb alapzatu, ha nem is oly magas, legyen, erre nézve különösen az I-ső fokon szükségesnek tartom a lassu, céltudatos és folyton szemlélhető tanítást; de úgy, hogy a gyermek gondolkodjék, cselekedjék, azaz rajzoljon vagy csoportosítsa a tárgyakat és végül ítéljen és következtessen, de mindig akként, hogy tanuljon önmagán segíteni. Így tanítok az életnek s nem az iskolának. Lehet, hogy akad olyan iskolalátogatóm, akinek nem tetszik, hogy az én I-ső osztályos nebulóm nem tudja rögtön fujni, hogy mennyi 5×2 vagy 6×3 , de én, céloom tudatában, nem esem kétségbe s csak azt kívánom, hogy tudjon magán segíteni. Erre persze még figyelmeztetnem kell, sőt megengedem, hogy hangosan gondolkodjék, így: $4 \times 2 = 8$, $2 \times 8 = 16$ vagy $3 \times 3 = 9$, $2 \times 9 = 18$, mert tudjuk, hogy a fennakadás mindig ott történik, ahol nagy a szorzó.

Így folytatom ezt, folyton gyakorolva, hogy hogyan segíthet magán s ne kezdje, mint a legtöbb egyszeregyet magoló gyermek, $1 \times 2 \times 3 \times$ stb., hanem lehetőleg biztos támpontokon. A haladást természetesen nem a legjobb tudásához mérem, ami hogy így helyes, eléggé bizonyítja az új és régi tanterv közötti e tárgynál mutatkozó különbség.

Tanításom célja folyton az, hogy a gyermek ne sokat markoljon, hanem valamit jól megfogjon útravalóul az életre. Nem követelem a gyengébb gyermek-től a gyors számolást, mert ez lehetetlen; de igenis megkívánom, hogy az adott példa felett elmélkedni és a megadott körülmények szerint következtetni tudjon, azaz, hogy világos képletét állítsa fel a műveletnek. Nehogy megessék rajta az életben az, ami az úrnőn megesezt, aki azt kérdi tőlem a piacon: „Ugyan kérem hány fő salátát kapok egy hatosért, ha 3 fő 2 kr.-ba kerül.“ Nagyon kacagván, midőn azt mondtam neki, hogy 5×3 -at, hiszen tudta ő jól ledarálni az egyszerűt.

Hogy az általam annyiszor hangoztatott önmagán való segítséget a gyengébbeknek megkönnyítsem, bizonyos módokra figyelmeztettem őket, melynek folytonos gyakorlása mellett bizonyos technikai ügyességre tesznek szert.

Igy pl.: Ha a szorzó 9, vegyék $10 \times$ és $1 \times$ belőle el.

Ha a szorzó páros szám, vegyék fél annyiszor és ugyanazt 2 szer, pl. $8 \times 9 = 4 \times 9 = 36$ 2×36 vagy $8 \times 10 = 80 - 8 = 72$.

Ez kezdetben a gyengéknél lassan megy; de bizonyos idő múlva már tapasztalható a haladás és a gondolkodás gyorsabb lesz.

A legnehezebb, ha a szorzó páratlan és nagy szám, pl. 7, itt rászoktatom őket, hogy rögtön úgy segítsenek magukon, hogy ne vegyék kevesebbszer, pl. 4-szer vagy 5-ször és még 2-szer vagy 3-szor. Ez persze lassu dolog; de türelmesen kezelve a dolgot, elérem azt a pozitív eredményt, hogy a gyermek biztosan tudja, hogy annyi, nem pedig csak hiszi, mert a tanító mondta, vagy mert az egyszerűben így következik a $6 \times$ után.

Ezen módon a folytonos gyakorlás és az idő lelkiismeretes kihasználásával az eredmény nem szemkápráztató ugyan, de tudatos és biztos.

Ezek volnának azon dolgok, amiket e fontos tárgy tanítása érdekében elmondani jónak véltem, hangsúlyozva újlag, hogy ne csak a tanítást, hanem a tanulhatást igyekezzünk minden irányban megkönnyíteni s ne altassuk el lelkiismeretünket ezen lelkiismeretlen altatóval. „Hogy ha nem tudja, bukják meg.“ Mert növendékeink nagyon különböző életviszonya ez ellen hangosan tiltakozik.

Zenta.

Fischerné Klein Etel.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

A gyermekek idegességéről tartott szép felolvasást dr. *Schuschny* Henrik iskolaorvos és egészségtanár a *Gyermektanulmányi Bizottság* értekezletén, melyből a következő részleteket közöljük:

Alig van ma valaki, aki nem mondaná magáról, hogy ideges. A XIX. századra ráfogták, hogy az idegesség százada. Amíg ma az idegességben betegséget látunk, addig a régi időben az idegességet nem tekintették külön önálló betegségnek, s így vele tudományosan nem is foglalkoztak. Az amerikai *Beard* volt az első, ki a múlt század 70-es éveiben leírta és megállapította a neuraszténia kórképét és azóta százezrekre rúg a könyvek és cikkek száma, melyek ezen betegségről szólnak. Ez irodalom egy része a tanulók idegességével foglalkozik. Különösen gazdag e tekintetben a német, francia és angol irodalom. Ami irodalmunk sem mondható szegénynek. Van több számottevő munka, mely a tanulók idegességével foglalkozik. Akárhányan vannak, akik nem akarják elhinni, hogy ideges gyermek is létezik. Sok intelligens szülő is tagadja, hogy van ideges gyermek, hanem az idegesség egyes nyilvánulásaiban rossz szokást, csintalanságot, dacot lát. Akárhány szülő, kiket az intelligensek közé soroz a köztudat, megbünteti pl. gyermekét, mert éjjel ágyba vizek, vagy mert ideges rángatásai vannak. Alig van orvos, kinek ilyenmő tapasztalata nem volna.

Foglalkozzunk egy keveset az ideges gyermek vérmérsékletével. Kétféle vér-

mérsékletet különböztethetünk meg: 1. az *izgékony*, 2. a *renyhe* vérmérsékletet, elég gyakran találkozunk azonban a *változékony* vérmérséklettel is, midőn az ideges hol az egyik, hol a másik vérmérsékletet mutatja. Az izgékony vérmérsékletű gyermek többnyire szellemes, fantáziája élénk, a gyermek álmodozik, néha a fantázia túlfeszítése következtében hallucinál. Többnyire azonban ijedős; a gyermek fél kisebb állattól, idegen embertől, különösen pedig sötét szobában. A renyhe vérmérsékletű gyermek többnyire kövér, flegmatikus. A szeretet nyilvánulásaival, valamint büntetéssel, haraggal szemben alig reagál, másnak az öröme, fájdalma nem érinti. A legtöbb ideges gyermek izeg-mozog. Ilyen a szellemi működése is, s mint minden fokozott munka után hamarabb következik be náluk az elfáradás. Épp így vagyunk az ideges gyermek élénkségével, melyet a gyorsan beállott elfáradás követ. Tehát nemcsak gyorsan beálló testi elfáradás, hanem ugyanoly gyorsan beálló szellemi elfáradás is észlelhető az ilyen gyermekeknél. Az ideges gyermek nem is tud ezért annyi ideig figyelni, mint a normális gyermek. Figyelme nem tartós. Sok gyermek rövid ideig tartó tanításra figyel, testvérei tanításánál elles valamit, mert rövid ideig kellett csak figyelnie, de az ő taníttatásánál, mely hosszabb ideig tart, mely tehát már hosszabb időre kötné le figyelmét, képtelen figyelni. Ha az ilyen gyermek tanítás közben nem figyel, akkor a laikus elég hibásan szórakozottnak mondja.

Voltaképen mi váltja ki az idegességet? Nincs az a betegség, melynek előidézésében annyi tényező játszanék közre, mint az idegességnél. Egész sorát a tényezőknek említhetjük. A legfontosabbak közé tartozik a szülők nevelése és a milió, melyben a gyermek felnő. Ismeretes dolog, hogy mi azon légkör termékei vagyunk, melyben felnőtünk, nevelkedtünk. A szülők legnagyobb része kitűnő pedagógusnak tartja magát annyira, hogy az egyik tanácsot ad a másiknak, anélkül, hogy csak halvány sejtelve volna a nevelésről s ennek technikájáról. Csak ritkán találunk következetességet a szülők nevelésében s akárhányszor ártalmas a következetesség megszokott formája. Sokszor valóságos majomszeretettel elkényeztetik gyermeküket. Minden kívánság teljesül, minden szeszély kielégítésre talál. Ez épp oly hibás dolog, mint a túlságos szigorúság, amely vagy ijedőssé, féltőssé teszi a gyermeket, vagy pedig dacossá, haragossá; sőt van elég gyermek, aki vélt igazságtalanság hatása alatt boszút forral. Az is hiba, ha az atya szigorú, az anya elnéző. A gyermeket nem ritkán kávéházban vagy felnőttek társaságában látjuk, ahol nem törődik senki sem vele. A gyermek úgy szórakozik, ahogy tud. Nézegeti a képeslapokat, ha olvasni tud, olvassa, s ez mind nagyon káros reá nézve. Sokszor a szülők „okos“ gyermekükkel bevágnak valamely hosszú verset s felállítják székre, asztalra, ahol nagy tetszés mellett deklamál és kész a csodagyermek. De hogy ez minő nyomokat hagy meggyötört kis agyában, azzal bizony nem törődik senki sem. S most ez a meggyötört kis lélek minden átmenet nélkül a rosszul szerkesztett iskolapadba kerül, ahol 3—4 órán át tudománnyal tömik. A hátizmok gyöngék, a rossz padban nem bírják el a terhet, idegrendszerük elfárad. Talán jó fél órán át nehéz táskáját cipelte iskolába jövet. Gyöngé kávéból vagy egy darabka kenyérből álló reggelijét egy óra alatt megemésztette, s mi üres gyomor mellett azt kívánjuk tőle: gondolkozzék, felfogó és kombináló képessége élénk legyen, tanuljon.

Iskola után természetesen szörnyen kiéhezve kerül haza a kis tanuló. Enni kér. Persze a mama nem ad 11 órakor, mert a papa csak $\frac{1}{2}$ 1 órakor jön haza és az ebéd előtti evéssel elrontja a gyermek étvágyát! (?) Addig hát türelmetlenül vár, kis gyomra felmondja a szolgálatot, a levest még legyüri, de a húst már nem bírja. Papa és mama pedig szörnyen kívánja, hogy húst egyék, mert csak az táplál. Pedig sokszor a húsevéstől lesz ideges némely gyermek. Végre tészta jön. Edes tészta. Ez már kell. De ezt nem kap, mert nem evett húst. A gyermek pedig ösztönszerűleg tudja, mire van szüksége szervezetének. Azon már régen túl vagyunk, hogy a cukor, sütemény, tészta bő szénttartalmánál fogva, nem nyalánkság, hanem táplálék. Bort azonban kap, sokat, vízzel keverve, mert az vért ad, az erősít. Alkohol pedig — jól megjegyezzük — méreg a fejlődő szervezetnek. Vizsgálódásainkból kitűnik, hogy az alkohol élvezete ideges szivdobogást okoz a gyermeknél, százalékban kifejezve 56·8. Ideges főfájást pedig lázzal járó betegség, influenza, tifusz, székrekedés, mandulagyulladás, szegényvérűség okozott, 43 százalékban. Az ideges főfájás százaléka, az alsóbb osztályokban kisebb, mint a felsőbbekben és említésre méltó s érdekes, hogy a leánygimnáziumban tett kísérletek eredménye szerint az ideges főfájásban szenvedők százaléka ott kisebb, mint a fiuknál. A kevés alvás szintén hozzá-

járul az idegesség fejlesztéséhez. A 7—9 éves 11 órát, a 10—11 éves 10 órát aludják. Persze kevesebbet alszik a gyermek. Reggel korán kel, iskolába készül s a hiányt úgy pótolja, hogy mélyen alszik. Az idegességre diszponált gyermek azonban nem pótolhatja ezt a hiányt, az megsínyli.

Az egyhuzamos tanítás csak úgy válik be, ha minden tanítási $\frac{1}{2}$ óra után 10 perc, a második óra után pedig $\frac{1}{2}$ órás pihenő volna. Hetenkint pedig egy egész pihenő nap. Egy osztályban 40 tanulónál több ne legyen.

A hatodik életév előtt ne menjen a gyermek iskolába. Ha a szülők idegesek, úgy az iskola áldás a gyermekre, mert a családon kívüli passzív nevelés ellensúlyozza a család hatását; de ügyelni kell, hogy ilyen gyermek az iskolába ne kerüljön valami ideges mellé, mert az úgy eltanul mindent szomszédjától, hogy azon javítani lehetetlen, még az esetleges beszédhibáit is eltanulja. Ideges gyermek mellé, ha a szülők nem idegesek, fogadjanak szakembert házi tanítónak, aki pedagógiai és pszichológiai tudásával tényleg segíthet a gyermekben, ne pedig alkalmi tanítót, aki még jobban elrontaná az amugy is beteg idegrendszert,

Az értelmes testi nevelés, edzés volna egyik hathatós ellenszere az idegességnek. Különösen az edzés legyen fokozatos, hideg lemosások, torna, izomerőt és ügyességet fejlesztő gyakorlatok; gyakori séták, kirándulások a szabadban. Ezzel cselekvésre ösztönözzük a gyermeket és kedélyét is felfrissítjük. A slöjd, kézimunka fejlessze a munkakedvet, szorgalmát, legyen eszköze a kedélyképzésnek. Tanítsuk meg növendékeinket jogos indulatok felett uralkodni, némelykor provokáljuk a kitörést, mert pszichikus energiára csak úgy tehet szert a fejlődő ember. Ettől megóvni lehetetlen, de nem is szabad, hisz az életre nevelünk, akkor pedig sokszor, de igen sokszor lesz szüksége az önfegyelmzésre. Tanítsuk meg növendékeinket arra, hogy az egészség csak úgy lesz legnagyobb kincse az embernek, ha munkaszeretettel és jókedvvel párosul.

* * *

Tanítók és tanítónők az Egyesült-Államokban. Az Egyesült - Államok nevelésügyének utolsó hivatalos jelentése (1903-ból) közli, hogy az Egyesült-Államokban a nyilvános iskolákban működő tanerők megoszlása *nem szerint* ez: 117 ezer tanítóval szemben van 332 ezer tanítónő. A tanítók 26%-ot tesznek, a tanítónők 74%-ot. Ez az *átlagos* számarány azonban távolról sem fejezi ki a *tényleges* állapotot az *egyes* államokban. Vannak államok, melyekben a tanítók alig tesznek ki 9%-ot; ilyenek Rhode Island, Massachusetts, New-Hampshire, Connecticut; legtöbb a tanító West-Virginiában, ahol százalékszámuk 53. A tanítónőknek ez a nagy elszaporodása különösen szembetűnik, ha visszatekintünk a 25 év előtti állapotra (1880), amely szerint 123 ezer volt a tanítók száma, míg a tanítónőké 163 ezer. Az iskolába járó fiúk 96%-ka, tehát jelenleg az iskoláztatás egész idejében egyáltalában nem kerül soha tanító vezetése alá, mert a statisztikai összeállításban a tanítók sorába felvett férfiak nagyrésze nincs a tanításban alkalmazva, hanem adminisztratív teendőket végez. A nőknek ez a dominálása a tanítás és nevelés terén természetessé teszi azt a kérdést, hogy milyen új, a rendestől eltérő jelenségeket szül ez a sajátos szám-arány; és ezért Alfred *Cleveland*, a Clark University tanára tanulmány tárgyává tette ezt a kérdést. Cleveland tanulmánya azokra a véleményekre támaszkodik, amelyeket ő tanulóktól, tanítóktól, egyetemi hallgatóktól és a tanítás terén működő felügyelők-től gyűjtött. A gyűjtésnél gondja volt arra, hogy a véleményadók nem szerint is arányosan legyenek képviselve.

Arra a kérdésre, szükséges-e az, hogy a fiúk és leányok egyideig férfi vezetése alatt álljanak, a feleletek majdnem egyhangúlag igenlőek voltak. Férfivezetés kell a család egyetlen gyermekének, oly gyermeknek, amelyik különben (otthon) nincs férfi vezetése alatt; az oly gyermekeknek, akiknél a férfias tulajdonságokat elhanyagolták, akiknek nincs önbizalmuk, akik elpuhultak, túlságosan szentimentálisak, fontoskodók, gyerekesek, akiknél az érzelmek erősen kifejtettek. Egy másik csoportba tartoznak és férfivezetésre szorulnak oly gyermekek, akik nem könnyen kormányozhatók szelidséggel és jósággal, akik a velük gyakorlott jóságot gyengéségnek nézik, akik akaratosak, engedetlenek, akiket otthon erőszakkal neveltek, az önfejűek, vakmerők és javíthatatlanok. Végül férfiak vezetésére bizandók azok a gyermekek (főleg fiúk), akiket tanítónők nem tudnak megismerni és megérteni; ebben a helyzetben vannak főleg a serdülő fiúk.

A leányok közül különösen az akaratos, fecsegő, ostoba, elbizakodott, szentimentális, apróságokkal foglalkozó és szűk látókörűeknek szintén feltétlenül jót tesz, ha egy ideig tanító vezetése alá kerülnek.

A tanítónő inkább türelmes, érzelgős és jószívű; a tanító határozott, igazságos, erejében megbízó és eredeti. A tanítónő tanítványait engedelmességre bírja azáltal, hogy személyes indítókákat használ; a tanítvány engedelmeskedik, mert szereti tanítónőjét és tisztelettel van iránta; a tanító iránti engedelmesség inkább ösztönszerű; a tanítvány aláveti magát az ösztönszerűleg érzett vezetésnek. A tanító, illetve tanítónő rendszeren elfogultabb a másik nemhez tartozó tanítvány iránt. A tanítónő elnéz a fiúnak olyasmit, amit megkövetel a leánytól. De a tanítónő mégis *inkább* kedvez a fiúnak, mint a tanító a leánynak. A tanítót inkább csodálják és tisztelik a tanítványok, a tanítónőt inkább szeretik. A tanítónő általában nagyobb figyelmet fordít részletekre, a drillre, technikára és külsőségre, hajlandóbb munkáját gépiesen elvégezni; a tanítók kiemelik a lényegest, elhanyagolnak részleteket, logikusabbak, szisztematikusabbak. A férfiónak rendszeren szélesebb a látóköre és tapasztalata, jobban tudja a tanítvány érdeklődését lekötni, több erélyt tud kifejteni és nagyobb munkaerőt és törekvést tud a tanítványból kiváltani.

Cleveland tanulmányának végén, az összefoglalásban arra az eredményre jut, hogy kis gyermeknek, akár fiú, akár leány, majdnem kizárólag női vezetés alatt kell állnia, de az idősebb gyermeknek legalább egy ideig férfivezetés kell. *Jellemképzés* dolgában fontos szerepe van annak a befolyásnak, amelyet a tanítóegyesület neve gyakorol; kevésbé fontos a nemi különbség pusztán a *tanítás* dolgában. Férfibefolyás szükséges a tanuló helyes fejlődésére. A nők túlságos dominálása a nevelés terén, amint az Amerikában kifejlődött, határozottan az iskola kárára van. (Magyar Pedagógia.)

* * *

A németalföldi tanítók és a nép. A németalföldi tanítóegyesület amsterdami köre igen demokratikus. Hogy a nép megértse, milyen fontossága van a jó tanításnak, a tanítók az egyesület orgánumát, „A népiskolát“ több ezer példányban elküldik minden három hónapban a szülőknek. Ezen úgynevezett szülői számok cikkeket tartalmaznak tankötelezettségről, ingyenes oktatásról, továbbképzésről, iskolafürdőről, iskolaorvosokról, kirándulásról, gyermekruházásról, gyermektáplálásról stb. Irtak a hivatalos viszonyról tanító és igazgató közt is, amilyen az most és amilyennek lennie kellene. Gyakran képek az iskola életből díszítik a lapot. Minden tanító és tanítónő annyi számot kaphat a lapból, ahány tanítványa van. Miután azonban megvan tiltva a gyermekkel ujságot vagy olyasmit küldeni, a lapot postán küldik és a szülők nagyon szívesen olvassák. A lap nagyon sokszor arra bírja a különben indolens szülőket, hogy gyermekük magaviselete, előmenetele és más fontos körülmények felől tudakozódjanak, s így közelebb hozza egymáshoz az iskolát és családot. Az érdeklődés a népiskola iránt azóta észrevehetőleg emelkedett. Így remélik a tanítók az iskolát igazi *népiskolává* tenni. (Pädagogische Zeitung). *Rózsa Ede.*

TÁRCA.

Lapszerkesztés.

Levél a szerkesztőhöz.

Igen nagy bajban vagyok! A kultura szele hozzánk is elhatott és nagy felfordulást okozott a lelkekben. Iskolaszékem határozatilag kimondotta, hogy immár mi sem zárkozhatunk el a haladás elől és a haza tanügyének emelése céljából mi is tanügyi lapot indítsunk. Karoljuk és virágoztassuk fel helységünknek és a környéknek tanügyét. Szerkesztő a tantestület. Éz én vagyok. És most lapot kell szerkesztenem. Uram! fel tudja Ön érni ésszel, mit tesz az nálunk lapot szerkeszteni?! Tájékozásul közlöm, hogy a szombat délután templom előtt történni szokott gyülekezés és megbeszélés megállapodásai szerint az iskolaszéki elnök fogja a lapot előzetes cenzura alá venni. Érti már

most kérem? Este feleségem elismerő szavak kíséretében utalt arra a megkülönböztetten kiváló állásra, amit most már be fog ő tölteni, mint szerkesztőné! Nem fog ezentúl a kántorné büszkélkedhetni az ő rovására! Leányom, ki igen szerény, művelt lélek (kérem nem tud egy megfelelő parthiet számára?) büszke önérettel mondotta magát helységünk legelső hölgyének. Denique szerkesztő vagyok!

Mindig hithű, buzgó zsidó voltam, kinek erős vára az Úr. Most sem vesztettem el önbizalmamat. Van két biztos mentsváram: az *Izr. Tanügyi Értesítő* és dr. *Lázár Béla*. Majd csak kisegítenek a bajból!

Első a modern pedagógiai cikk. Nem fog megütközni azon, ha ezt az *Izr. Tanügyi Értesítő*ből akartam kivenni. Persze nem az újabb keletű számokból. Visszamentem tehát úgy két évre. Zola Emil „La Verité“-jét ismerteti *Dőri Zsigmond*. Lelkem repesett örömeiben, mikor ilyen fényes tárgyra bukkantam. Remek, hatásos cikk lesz ez. De azután elfogott a megbánás. Csak nem lophatok cikket?! Tetszik tudni a magamfajtájú kezdők még lelkiismereti furdalásokban szenvednek. Inkább a *Magyar Nemzet* „Közoktatás“ c. rovatát (rovatvezető dr. *Lázár Béla*) dézsmálom meg, ha már lopok és nem a magam véremét. És minthogy ott is megtaláltam ugyanazt a cikket, hát inkább onnan vettem ki. Hiszen úgylis mindegy! Persze a forrást elhallgattam már csak a dekorum kedvéért is. Hisz ezt így csinálta dr. *Lázár Béla* is. De mit is szólt volna iskolaszéki elnököm, ha látná, hogy idegen tollal ékeskedem.

Pedagógiai cikkem tehát már van. — Úram! Önnek van érzéke a szép és jó iránt; tudja, hogy minden lap legfőbb kelléke a pikanteria. Honnan veszek én nálunk pikáns-izü themát?! Az *Izr. Tanügyi Értesítő*ből. Van abban minden. Valami felekezeti kérdést kellene kihalászni. De ez sehogysen ment. De a jó Isten csak mégis megsegíti a benne bizakodókat. Így volt velem is. A szomszéd falú buzgó tanítója, lelkes műkedvelő a tanügyi cikkek gyártásában. Ép itt jön; rákezd: „Hallotta, hogy mi emelni akarjuk a hazai tanügyet, tudja, hogy én vagyok a szerkesztő, ki arany tollal arany igazságokat írok mindig és mindenütt“ ... stb. s a folytatást már tetszik tudni: kér, közöljem le az ő cikkét. Ellenvélemény az *Izr. Tanügyi Értesítő*ben megjelent „Ének- és rajzoktatás a zsidó népiskolában“ című cikkben foglaltak ellen. Úram! szerető hitves nem fonja kedvesének nyaka körül melegebb érzéssel karjait, mint én az én kartársamat keblemre öleltem. Hisz ez a megváltás! Felekezeti tanügyi kérdés, ellenvélemény, cáfolat, bírálat, újbóli ellenvélemény, visszacáfolat, felülbírálat. Ez kell a magyarnak! Igaz, hogy nem tudtam, mit mond az *Izr. Tanügyi Értesítő*nek e cikke; igaz, hogy az én kedves barátom maga sem tudta, mit cáfol, de hát miért ne segítsen én a barátomat irodalmi pálmaágra? Hisz a „*Nemzeti Iskola*“ is ilyenképpen istápol minden magasbatörést. Tartalom nagyon mellékes. Fő, hogy láttam benne: a felekezeti szempont uralja a számtant, mert 12-es szám a törzsek, 3 a törzsanya. A tulajdonneveknél felhasználják a bibliai neveket. Földrajzban megemlítik a Nilust, Jordánt, Palesztinát. Hát kell ennél kézzelfoghatóbb felekezeti szempont?! — Megvolt tehát a pikantéria.

Minden lapnál főelv a változatosság. Tehát most kis, tartalmas dolgokat fogok hozni az iskolai élet mezejéről. Ide vele én *Izr. Tanügyi Értesítő*m! A „Kisebb Közlemények“ rovata kész tárházzal szolgál. Ninj! itt van „*Dánia népoktatás ügye*.“ Ez imponálni fog. A „*Tekintély*“ című az iskolabeléletének egy súlyos bajáról szól. De nem irtam ki; higgye el Szerkesztő Úram, nem irtam ki. A *Magyar Tanügyből* (szerkeszti *Lázár Béla*) vettem át. Igaz, hogy nem jelöltem meg a forrást, de hisz ezt a Magyar Tanügy szerkesztője is csak így csinálja. A többi apróságot sem az ön lapjából ollóztam ki, hanem a Pécsen megjelenő *Néptanodából*. Hisz ugyanegy helyről sarjadzott, hajtott ki. De a forrást sehohsem neveztem meg, csak nem fogok az *Izr. Tanügyi Értesítő*nek,

vagy a cikkeskéi leghűségesebb terjesztőjének, a Néptanodának propagandát csinálni. Hát ezzel is rendben volnánk.

De mit ér lap munkatársak nélkül? Édes Istenkém, adj nekem egy kis munkatársat. De honnan? No, de sebaz! Van itt még ész! Hát mire való az Izr. Tanügyi Értesítő! Oda csak irnak a szerkesztőn kívül is még emberek. Egynek a cikkét leközlöm névaláírással, (persze az én nagytehetségű munkatársam lesz az). Uram! Ne tagadja, Ön már úgy készíti lapját, hogy ilyen szént célokat szolgáljon! Különben minek is írta volna meg *Rózsa Ede* „*Egy siketnéma-vak leány tanítása*“ című dolgozatát. Ezt egyszerűen kivonatolom, egy pár mondatot előbbre teszek, egyet-egyét hátra, aláírom pl. *Bihari Mór* és kész a munkatárs cikke. Nem igaz? Ki is fog ráismerni az eredetijére? A cím is szenved egy kis változást, így: „*Egy magyar siketvak leány tanítása*.“ Rendben van. Nem igaz?! De azután mégis zakatolt bennem valami írói tisztesség, plagizálás stb. ilyféle szóvirág. De hát arra való az én másik váram: dr. *Lázár Béla*, ki szerkeszti a Magyar Tanügyet. Megnyugtat ő. Így történt vele is és semmi baj sem támadt belőle. Hogy teljesen megnyugodjam, egy ötlettel remkeltem. Irok egy levelező-lapot *Rózsa Edének*. Körülbelül így: Kedves Barátom! Hallom, hogy az Úr engem úton-útfélen plagizatornak tüntet föl. Figyelmeztetem, hogy be fogom pörölni rágalalmazásért és becsületsértésért. Ölel szerető barátod *Bihari Mór*.

Ugy-e ezt jól csináltam? Megfélemlítettem és most már minden rendben. Ez azután az eszme!

Még mindig van egy kis helyem a lapban, amit be kell töltenem. De most már nem jövök zavarba. Hirdetek egy felolvasást: „*Az átöröklés tana a hazaszeretet fejlesztésének szolgálatában, vagyis: a nemi életről való felvilágosítás kérdése ügyis, mint szegény, sanyargatott hazánk megmentésére irányuló segédeszköz.*“ Ily hatásos cím csak jó lesz!

És látom a jövőt! Tekintetem áthatol a jövődöt sűrű homályként elborító ködfátyolon. Látom, amint dr. *Lázár Béla* a szünni nem akaró taps után babérkoszorút nyujt át nekem; megtesz engem hazánk érdemdús tanfőfiujának és bemutat engem a felsőbb tanhatóságnak. Erre azután iskolaszéki elnököm kinevez engem lapunk örökös szerkesztőjének. És ez az én nagy bajom édes, jó Szerkesztő Uram! Hisz Önnek érző szíve, lelke van, megérti az én bánatomat. Honnan vegyek én annyi témát egy *heti* tanügyi lapot szerkeszteni, ha az Izr. Tanügyi Értesítő csak *havonta* jelenik meg. Kérem édes uram, jelentesse meg lapját hetenkint. Hisz megért engem. Cserepéldányt szivesen küld

kész híve

a „*Mucsa és Vidéke*“
Orsz. Magy. Tanügyi Lap szerkesztője.

EGYESÜLETI ÉLET.

Pályázat.

A központi választmány az egyesület által kezelt és 4000 koronából álló Lederer Bernát alapítvány folyó évi május hó 12-én (Ijár hó 17-én) esedékes 180 korona kamataira, mint betegsegélyre, pályázatot hirdet. A folyamodni szándékozó rendes egyesületi tagok kellően felszerelt kérvényeiket **súlyos betegségüket igazoló hiteles okmányokkal és egyéb, a segélyreszorultságot igazoló bizonyítványokkal támogatva **f. évi április hó 20-ig** egyesületünk címére (VII., Sip-utca 12. sz.) küldjék be.**

Budapesten, 1906. márc. 29-én.

Az elnökség.

Tudósítás.

A közp. választmány márc. hó 29-én ülést tartott, melyről a következőket jelentjük:

Elnök: Kornfeld Gyula.

Jegyző: Hajnal Jakab.

Jelen voltak: Adler Simon, Balla Bernát Bárd Rezső, Csukási Fülöp, Döri S. Zsigmond, Györi Adolf, Kuttner Miksa, Mandl Bernát, Mendl Lajos, Müller Adolf, Reif Jakab, Révai Miksa, Rózsa Ede, Salamon Nátán, Stern Ábrahám és Székely Lajos.

Távollétüket kimentették: Csajági Béla, Léderer Ábrahám, Ózer Zsigmond, Schichtanz Ármin és Tolnai J. Béla.

1. Elnök megnyitván az ülést, felolvastatja az 1906. febr. 26-án tartott ülés jegyzőkönyvét, melyet a választmány hitelesít.

2. Elnök a következőket jelenti:

a) Egyesületünk egyik érdemes tagja: *Földesi* Joákim, sz.-föv. polg. iskolai tanár 100 koronával az egyesület alapító tagjai közé, továbbá 10 év alatt lefizetendő 100 koronával az Üdülő-telep alapító tagjai közé, egy összegben lefizetett 20 koronával az Üdülő-telep rendes tagjai közé lépett; egyszersmind bold. neje: született *Kommen* Julia emlékére és annak nevére az Üdülő-telep számára 100 korona alapító tagdíjat küldött.

A választmány *Földesi* Joákim tagtársunknak nagylelkű adományaiért és bold. nejének nevét megörökítő kegyeltes cselekedeteért jegyzőkönyvi köszönetet szavaz.

b) *Fried* Sámuel csurgói tagtársunk levélben jelenti, hogy hitközsége egyesületünk pártoló tagjai közé lépett.

Salamon Nátán, közp. választmányunk tagja jelenti, hogy *Schwarcz* Ignác fővárosi könyvkereskedő egyesületünk pártoló tagjai közé lépett.

A választmány e bejelentéseket örvendetes tudomásul veszi és a közbenjáró kartársaknak fáradozásukért köszönetet szavaz.

c) Néhai *Váradi* Dávid, volt ceglédi lakos, egyesületünknek egy létesítendő, vagy már létesített zsidó tanítói árvaház javára 1000 koronát hagyományozott. A miniszterium felhívására egyesületünk erről alapító levelet szerkesztett, melyet a főv. tanács útján a miniszteriumhoz be is terjesztettünk.

d) Boldog emlékezetű lovag *Wechselmann* Ignác, egyesületünk árva-alapjának végrendeletileg 1000 korona 5⁰/₆-os aranyjára adékot hagyományozott. A végrendelet végrehajtói egyesületünknek e hagyomány fejében 1200 korona 4⁰/₆-os koronajára adékot és 50 korona készpénzt küldtek, interkalaris kamatok fejében pedig 125 koronát.

Örvendetes tudomásul szolgál.

e) Néhai *Witt* Manó, egyesületünk volt tiszteletbeli és pártoló tagja, egyesületünknek végrendeletileg 100 koronát hagyományozott. A bíróság végzésileg az elhunyt özvegyét ezen összeg kifizetésére utasította.

A választmány ezt tudomásul veszi és felkéri az elnökséget, hogy ez ügyben továbbra is eljárjon.

3. A *Magyar Tanítók Országos Bizottsága* felszólította egyesületünket, hogy nevezze meg képviselőit.

A választmány a Magyar Tanítók Orsz. Bizottságába képviselőül megválasztja egyesületünk következő tagjait: *Adler* Simont, *Bárd* Rezsőt, *Kornfeld* Gyulát, *Pintér* Ignácot, *Reif* Jakabot és *Stern* Ábrahámot.

4. Az elnökség beterjeszti a Tankönyvbíráló bizottság jegyzőkönyveit és ezzel kapcsolatban az új kiadásra kerülő könyvekre vonatkozó elnökségi javaslatokat.

A választmány úgy a bizottság, mint az elnökség javaslatait elfogadja és a következőket határozza:

a) *Radó* Vilmos II. oszt. olvasókönyve azon módoszatokkal és javításokkal fog megjelenni, melyeket a bizottság szerzővel együtt megállapított; megbizsa *Bárd* Rezső előadót e megállapodások keresztülvitelének ellenőrzésével.

b) *Müller* Adolf magyar ABC-és könyve azon módosításokkal és javításokkal fog megjelenni, melyeket a bizottság szerzővel együtt megállapított; megbizsa *Kuttner* Miksa előadót és *Dőri* Zsigmond biz. tagot e megállapodások keresztülvitelének ellenőrzésével.

c) *Barna* Jónás II. és III. osztályu olvasókönyvére vonatkozólag a választmány *általánosságban* elfogadja a bizottságnak a szerzővel együtt megállapított és a könyvek módosítására vonatkozó előterjesztéseit. A részletekre, különösen a módosítandó könyvekbe felveendő új olvasmányokra vonatkozólag azonban a választmány a bizottság jelentésétől eltérő elvi megállapodásra jutott és felkéri az elnökséget, hogy erről szerzőt értesítse, egyuttal pedig ez elvi megállapodásnak a módosítandó olvasókönyvekben való fogantatását ellenőrizze.

d) A választmány felkéri *Mendl* Lajos tanárt, hogy a *Német nyelv- és olvasókönyv* I. részének. úgyszintén a „*Deutsches Lesebuch*“ I. kötetének változtatásaira nézve *Bárd* Rezső előadóval állapodjék meg és az így módosított könyvek kéziratát terjessze be az elnökségnek.

e) A választmány az elnökség javaslatára elhatározza, hogy a kiadványaink közt megjelenő Mózes 5. könyvét fokozatosan, minden kötet új kiadásánál szebb, modernebb és célszerűbb kiállításban fogja megjelentetni és felkéri az elnökséget, hogy az ügy anyagi oldalának rendezése céljából tárgyalásokat folytasson kiadónkkal.

5. *Csukási* Fülöp egy régebbi választmányi határozat alapján ismerteti az Eötvös-alapnak a „Nemzeti baleset biztosító társaság“-gal kötött, a tanítók temetkezési járulékára vonatkozó szerződését. Üdvösnek tartaná, hogy tagjaink ez előnyös biztosítást felhasználják. Az Eötvös-alap elnökségével ez irányban már tárgyalt és kilátásunk van, hogy egyesületünk is részesedne e biztosítási ügyletek tiszta hasznából.

A választmány köszönettel fogadja *Csukási* Fülöp előterjesztését, az eszme keresztülvételét örömmel fogadná és megbizsa *Csukási* Fülöpöt, hogy az irányban az Eötvös-alap elnökségével megállapodásra jusson.

6. A választmány a tagok névsorából végleg töröl 6 tagot, kik fizetési kötelezettségüknek a harmadizben adott halasztási terminusig sem tettek eleget; két tagnak önkéntes kilépését pedig tudomásul veszi, egyszersmind elrendeli, hogy azon tagok, kik időközben fizetési kötelezettségüknek eleget tettek, régi tagsági joguk épségben tartása mellett a névsorba újra felvétessenek.

7. A választmány, tekintettel arra, hogy *Singer* Izrael sátoraljaujhelyi, *Lakner* Mór egri, *Füredi* Ignác és *Stern* Mór budapesti tagtársaink ez évben töltik be egyesületi tagságuknak 40. esztendejét, alapszabályaink 5. §-ának harmadik bekezdése alapján nevezett tagokat 1907. január 1-től kezdve kérésükre felmenti a tagsági díjak további fizetése alól.

8. A választmány a következő segélyeket szavazza meg:

1. rendes tagnak 6 heti betegsegélyképen 60 koronát; 1 rendes tagnak 2 heti betegsegélyképen 20 koronát; 1 rendes tagnak rendkívüli betegsegélyképen 60 koronát és 1 rendes tagnak rendkívüli segélyképen 20 koronát; 3 nem tagnak pedig összesen 44 koronát; egyszersmind jóváhagyja elnök által 9 esetben nem tagoknak adott 60 koronát.

Rendes tagok II. pótkimutatása.

590 Bischitz Mór, Érsekujvár	Sámuel Antal, Balassagyarmat
Donath Nándor, Budapest	Scheer Áron, Kiskőrös
Graf Adolf, Érsekujvár	Steinitz Gyula, Luki
Klein Mark, Fogaras	600 Streisinger Sándor, B.-Gyarmat
Nyitrai Zsigmond, Jánoshalma	Székely Menyhért, Budapest
595 Piltzer Bernát, Edelény	Szücs Jenő, Budapest
Reich Sámuel, Budapest	Zussmann Eliaz, Jolsva

Budapesten, 1906. március 30-án.

Az elnökség.

LEVELEZÉS.

Igen tisztelt Elnök Úr!

Midőn tisztelettel jelentem, hogy szándékom úgy az „Orsz. Izr. Tanító-egyesület”, mint a „Balatoni üdülő-telep” alapító, illetve rendes tagjai sorába felvételemet kérni, bátorkodom Önhöz azon kéressel fordulni, sziveskedjék ezen kívánatomat kellő helyen bejelenteni és egyszersmind velem tudatni, mikor küldjem be a fizetendő összegeket. Jelentkezem pedig az Orsz. Izr. Tanító-egyesület *alapító*-tagjául 100 koronának azonnal való befizetésével, ugyancsak az „Üdülő-telep” *alapító* tagjául 100 koronának részletekben való befizetésével, valamint az „Üdülő-telep” *rendes* tagjául 20 korona azonnal való befizetésével. Bejelentem egyszersmind boldogult nőmet, néhai Földesi Joákimnét szül. Kommen Juliát az „Üdülő-telep” alapítótagjául 100 koronának azonnal való befizetésével.

Athatva azon gondolattól, hogy minden magyar izr. tanítónak kötelessége az „Orsz. Izr. Tanítóegyesület” érdekeit előmozdítani, bátorkodtam szerény tehetségem szerint ezen célra a fenti csekély összegeket felajánlani. Nem várok azért semmi köszönetet és semmi elismerést, mert tudom, hogy ez csak egy cseppecske azon tengernyi sok jótékony cselekedetben, melyekkel egyesületünk évenként a tanítók bajain enyhíteni törekszik.

És mégis, őszintén kell bevallanom, hozzám intézett szép szavai kellemes hatást gyakoroltak reám és megerősítettek azon régóta táplált kívánságomban: bárcsak volnék azon helyzetben, hogy jobban, gazdagabban támogathatnám Önöket nemes működésükben.

Nagyrabecsülésem teljes kifejezésével maradok kiváló tisztelettel
réggi híve

Budapest, 1906. március 11-én,

Földesi Joákim.

K é r e l e m

az iskolai „EMLÉKLAP” terjesztése ügyében.

Van szerencsénk az Országos Izr. Tanító-egyesület kiadásában megjelent „Emléklap”-ot t. kartársaink figyelmébe ajánlani, azon kérelemmel, hogy az alább felsorolt okoknál fogva azt hatáskörükben felhasználni, illetve terjeszteni sziveskedjenek. Egyesületünk ezen „Emléklap” kiadásával módot kíván adni a zsidó tanítónak és felekezeti iskoláink fentartóinak, hogy midőn a tanuló a zsidó iskolától búcsút vesz, a távozonak oly emléket nyújtson, mely őt egész életén át zsenge ifjuságára és a zsidó iskolára emlékeztesse.

Ez „Emléklap” egyszersmind a kiválóbb tanulók megjutalmazására is alkalmas és díszes kiállításánál fogva is megőrzésre érdemes. Ki lehet vele tüntetni továbbá a közös elemi-, polgári-, valamint a középiskolai hitoktatásnál a jó előmenetelű tanulókat, mert szövege és az alkalmazott szimbolikus képek és jelmondatok egyaránt alkalmasak a vallásos és hazafias érzés ébresztésére.

Egyesületünk e művészi kivitelű „Emléklap” kiadásával nemcsak jövedel-

mének szaporítását célozza, amennyiben a tiszta hasznot a létesítendő „**Üdülő-telep**“ javára fogjuk fordítani, hanem tekinti azt az erkölcsi sikert is, melyet azzal óhajt elérni, hogy minden zsidó tanulóban ez „**Emléklap**“ által a felekezethez való tartozandóság tudatosabbá váljék.

A megrendelésre vonatkozólag a következőket közöljük:

Az „**Emléklap**“ példányonként 25 fillér. A postaköltség a megrendelőt terheli. Az „**Emléklap**“-ot legkevesebb 10 példányt tartalmazó csomagokban lehet csak rendelni. Miután a postaköltség nagyobb megrendelésnél aránylag kisebb, tanácsos, hogy egyszerre minél több példányt rendeljenek meg — több évre szóló készletre. 15 példányig a keresztkötés költsége ajánlva 45 fillér, 35 példányig 55 fillér. Csomagoknál 35 darabon felül I. távolságra a postaköltség 42 fillér, távolabb eső helyekre 72 fillér. A megrendelő példányok ára, valamint a megfelelő postaköltség *előre küldendő* be bizományosunkhoz: **Dobó Ede** papirkereskedő úrhoz, Budapest, VII. Erzsébet-körút 28. szám.

A megrendelő iskolák és hitközségek névsorát lapunk júliusi számában fogjuk kimutatni.

Azon reményben, hogy t. kartársaink az illetékes iskolai hatóságnál ezen kiadványunk érdekében ügybuzgó lelkesedéssel fognak közbejárni,

maradtunk hitrokoni és kartársi üdvözlettel

az Orsz. Izr. Tanító-egyesület nevében:

Hajnal Jakab

egyes. titkár.

Kornfeld Gyula

egyes. elnök.

Az 1906. évi március hóban befolyt tagdíjak és gyűjtések kimutatása.

a) Alapító tagdíj:

Földes Joakim, Budapest ... 100 kor.

b) Rendes tagdíj:

	1906-ra kor.	hátr. kor.		1906-ra kor.	hátr. kor.
Adler Jakab, Budapest ...	—	2.—	Reich Sámuel, Budapest ...	—	6.—
Bleier Jakab, Gyón ...	8.—	—	Sámuel Antal, B.-Gyarmat ...	—	6.—
Bischitz Mór, Érsekújvár ...	—	16.—	Schäffer Dávid, Debrecen ...	—	1.—
Csajági Bernát, Kula ...	8.—	—	Schwarz Károly, Bares ...	—	4.—
Donath Nándor, Budapest ...	—	8.—	Scheer Áron, Kiskörös ...	—	2.—
Engländer Mózes, Kassa ...	8.—	—	Schlesinger Benő, Igló ...	—	4.—
Gold Adolf, Marcali ...	8.—	—	Steinitz Gyula, Vágújhely ...	—	8.—
Graf Adolf, Érsekújvár ...	—	8.—	Streisinger Sándor, B.-Gyarmat ...	—	6.—
Kállai Izrael, Ada ...	—	14.—	Stern Abrahám, Budapest ...	8.—	—
Klein Mór József, Simontornya ...	8.—	—	Székely Menyhért, Bpest ...	—	10.—
Klein Márk, Fogaras ...	2.—	8.—	Szücs Jenő, Budapest ...	—	4.—
Nyitrai Zsigmond, Jánoshalma ...	8.—	8.—	Vogelhut Dávid, L.-Szt.-Miklós ...	8.—	—
Piltzer Bernát, Edelény ...	8.—	—	Weisz J. Lipót, Miskolcz ...	8.—	—
Rózsa Ignác, Budapest ...	—	4.—	Zussmann Eliasz, Jolsva ...	—	6.—

c) Gyűjtés az árva-alapra:

	kor.
Gold Adolf, Marcali ...	1.—
Nyitrai Zsigmond, Jánoshalom ...	8.—
Reitzer Ignác gyűjtése, Dunaszerdahely*) ...	7.—
Gruber Jenő gyűjtése a Purim alkalmából, S.-A.-Ujhely**) ...	13.—

*) Ehhez hozzájárultak: az ottani takarékpénztár 5 kor., Sternfeld Nátán 1 kor., Sternfeld Samu 1 kor.

**) Ehhez hozzájárultak: Lipschitz Zoltán V. oszt. tanuló gyűjtése 8.50 kor., Weisz Dezső és Weisz Jenő V. oszt. tanuló gyűjtése 4 kor., Gruber Jenő apróbb gyűjtése —.60 kor.

a német bibliafordítás szellemére is hatott. Biblia-kommentárja egyes részeit latinra is fordították. A szuperkommentárok száma pedig légió.

3. Röviden ismerteti azokat a gyűjteményes munkákat, melyek Rasi és tanítványai nevéhez fűződnek.

Rasi jelentőségét pedig úgy foglalja össze: „A keresztény országokban lakó zsidóság az ő működése folytán lép közvetlen érintkezésbe a hagyományos forrásokkal, ismeri meg multját, vesz részt abban a szellemi munkában, mely tulajdonképeni életcélja.“

Br.

Dr. Max Weisz. *Katalog der hebräischen Handschriften und Bücher in der Bibliothek des Professors Dr. David Kaufmann s. A. beschrieben von Dr. M. W. Frankfurt a. M. 1906.*

E cím alatt jelent meg e napokban egy rendkívül érdekes bibliographiai munka, mely az olvasó elé igen érdekes képét tárja azon ritka és drága kézirat- és könyvgyűjteménynek, melyet boldog. dr. *Kaufmann* Dávid, az orsz. rabbiszeminariumnak volt tanára és az egész zsidóságnak büszkesége, oly rövid idő alatt magának összehordott. Köztudomású dolog, hogy ezen oly nagy gonddal, szeretettel és pénzáldozattal teremtett és hazánkban páratlan könyvtár volt birtokosa örökösének nagylelkűsége által e napokban a Magyar Tudományos Akadémia tulajdonába ment át és így hozzáférhetővé tétetett minden kutató számára. Noha e híres kézirat- és könyvgyűjtemény még hiresebb gazdája, ki a zsidó tudomány nagy kárára oly korán kiragadtatott az élők sorából, már sok irodalmi gyöngyöt hozott belőle napvilágra, azért még soká kimeríthetetlen kincseshánya marad ezen gyűjtemény a zsidó tudomány és irodalom munkásai számára. Dr. *Weisz* M., a nagy fáradtsággal és szak tudással összeálított katalogus szerzője, érdemes és hálás munkát végzett tehát, midőn boldog. *Kaufmann* Dávid fenkölt lelkű nejének és anyósának, a tiszteletreméltó matronának kívánsága szerint a gyűjteményről ilyen alaposan tájékoztató lajstromot készített, mely méltó helyet foglalhat Steinschneider, Rabbinovicz, stb. hasonló művei mellett. Csak még azt kívántuk volna részünkről, hogy ha szerző a teljesség miatt a könyvtárnak a 186. lapon summarice összefoglalt egyéb alkotórészeit, u. m. a judaicat, bibliographicat és folyóiratokat is részletesen felsorolta volna, hogy ezen téren való kutatások közben is használható legyen.

Budapest.

Mandl Bernát.

A kolozsvári izr. felolvasó-egyesület évkönyve. Szerkesztette *Dr. Eisler Mátvás*, elnök.

Az igaz elismerés őszinte szavával köszöntjük a Kolozsvári Izr. Felolvasó-Egyesület ezen első évkönyvét, mely gondos és érdekes összeállításban számol be a tudós szerző elnöklete alatt álló egyesületnek eddigi 4 éves működéséről. Megalakulásakor azon cél lebegett az alapítók előtt, hogy a zsidóság iránti érdeklődés felkelése végett s vallásunk, történelmünk, irodalmunk megismertetése céljából irodalmi színvonalu felolvasásokat tartsanak. Ebbe a „magyar Athaene“ minél több zsidó lakóját, de mindenekelőtt az intelligens elemet és különösen az egyetemi zsidó ifjuságot akarták belevonni, mely igaz lelkesedéssel állott az eszme szolgálatába. Hogy mennyire meg tudta értetni az egyesület programjából folyó kulturális misszióját, mi sem bizonyítja élénkebben, mint azon körülmény, hogy a kolozsvári zsidóság pártkülönbség nélkül sorakozott az egyesület eszméinek szolgálatába, úgy, hogy úgy a vezetőség, mint a felolvasók sorában egyaránt találkoztunk neolog és orthodox hitestvérekkel. A 14 estének programját 36 számmal töltötték be, melyet 28 eredeti felolvasás és 8 szavlati előadás képezett 26 közreműködővel, ezek között 7 nő is szerepelt. A felolvasó esték látogatottságát legjobban bizonyítja, hogy ezeket a hitközség tanácsterméből a városház tágasabb közgyűlési termébe tették át. Ugy látszik, hogy az egyesület elnöke nemcsak vezetője, hanem éltető lelke is volt ez irodalmi társaságnak, ki a következő témákról tartott felolvasást: Szinai és Olympus, Egy babérlevél Kossuth koszorújába, Jób könyve, Izenet Amerikából, Magyarságunk és a zsidó tudomány, Jókai és Herzl, Majmonidesz, Bloch Mózes 90. születésnapja. A felolvasók névsorában több ismerős névvel találkozunk, mint Dr. *Kecskeméti* Lipót, Dr. *Jordán* Sándor, fogarasi rabbiéval. Egyesületünk tagja: *Zádor* Benő, kolozsvári kartárs „A zsidók kiűzése Spanyolországból“ című felolvasásával szintén közreműködött.

Az évkönyv 4 fejezete érdekes olvasmányt nyújt. Az I. fejezet az egyesület

működéséről számol be, a II. tartalmaz elnöki megnyitókból áll, míg a III. az irodalmi dolgozatokat mutatja be. Ezek közül különösen kettő ragadja meg figyelmünket: Dr. *Krausz* Sámuelnek „*A zsidó könyha*“ című igen érdekes és szellemes felolvasása, továbbá Dr. *Eisler* Mátyásnak „*A zsidók legrégebbi nyomai Erdélyben*“ című dolgozata. A IV. rész mint függelék az egyesület tiszti karának és tagjainak névsorát, valamint az alapszabályok kivonatát közli.

Kivánatos volna, hogy hazánk minden vidékén alakulnának hasonló egyesületek, melyek — a szerkesztő szavai szerint — a zsidóság körében felkeltenék az érdeklődést multunk dicső hagyományai iránt és mélyebbé és tartósabbá tennék a sziveknek szent szeretetét vallásunk fenséges tanításai iránt és olyan egységbe tömörítenék hitfeleinket, amely minden izében magyar és minden izében zsidó.

* * *

A kolozsvári izraelita nőegylet tiz éves története. A választmány megbízásából összeállította Dr. *Eisler* Mátyás, tiszt. tag, titkár. Ezen 54 oldalra terjedő, szép kiállítású füzetecske, melyet Kolozsvár derék rabbija szerkesztett, újabb tanúságot szolgáltat a valódi lelki pásztor nemes idealizmusáról, mellyel a gondozása alatt álló hitközség minden szép és üdvös célu intézményeit megalkotja, irányozza és felvirágoztatja. A kolozsvári izr. nőegyletnek 10 évvel ezelőtt történt megalakulása is Dr. *Eisler* Mátyás, főrabbi iniciatívájának köszönhető. Az egyesület működése itt is azon keretben mozgott, mely jótékonyaságukról ismert legtöbb nőegyleteinket jellemzi. Népkönyhát tartanak fenn, támogatják a szegényeket, adnak betegségi, gyógyfürdő, elutazási, árva-nevelési, kelengye, tűzifa és egyéb nemű segélyt. Szegény középiskolai és talmud tanulókat, itt-ott egyetemi hallgatót és szülészeti tanfolyamon lévő nőket havi stipendiummal is segélyeznek. Különösen kiemelendő a segélynyújtás azon módja, mely nem várja be a könyörgő szót, hanem maga keresi fel a nyomoruság azon tanyáját, hol a szükségét inkább leplezik és takargatják, semmint vásárra vigyék. Ez utóbbi körülményt hangoztatja az ottani orth. izr. hitk. előljáróságának meleg hangü elismerő levele is, melyet a nőegylet 10 éves fennállásának jubileum ünnepe alkalmával a diszközgyűléshez intézett. A lefolyt 10 évben 36,996.43 korona bevétellel szemben 28,467.11 kor. kiadást tüntet fel a táblázatosan összeállított pénztári kimutatás, melyet a tagok és hivatali személyeknek névsora követ. A jelenlegi elnök: *Neuberger* Zsigmondné, míg a titkári teendőket Dr. *Eisler* Mátyás, főrabbi és tagtársunk: *Zádor* Benő végzik. Az utolsó fejezet az alapszabályok kivonatát közli, mely hűséges képét adja azon keretnek, melyben e jótékonyasági intézmény mozog. *Pintér Ignác.*

Népmívelés címén új pedagógiai havi folyóirat jelent meg a mult hónap elején, melyet *Bárczy István* és *Weszely Ödön* szerkesztenek. Az első kettős szám, mely tulajdonképen egy 175 oldalas vaskos kötet, bő tartalmánál fogva megérdemli a pedagógiai világ érdeklődését. Nemcsak neves pedagógusaink, hanem híres íróink és tudósaink egynémelyike is szép cikkekkal gazdagította az új folyóirat e bemutatató számának tartalmát. Ezek közül kiemeljük a következőket: *Gárdonyi Géza* „Uj szántás, új vetés“ cím alatt gyönyörű szép képet fest a tanító valódi hivatásáról a tőle megszokott klasszikus nyelvezettel. *Kármán Mór* dr. „Állam és egyház“ című cikkében érdekesen, hivatalos adatokkal állítja össze a magyar iskolák fentartásának viszonyait. *Teleki Sándor* gróf „Népmívelés“ című cikkében a felnőttek oktatásának szükségességét hangoztatja és adatokkal bizonyítja, hogy mennyire hátra vagyunk ezen a téren a külfölddel, különösen az Egyesült Államokkal és Angliával szemben. *Ambrus Zoltán* „A színház mint nevelő“ c. dolgozatában szembe száll azon felfogással, mely a színháznak túlnagy nevelői hatást imputál és azt vitatja, hogy ez inkább a felületességet és léha életfelfogást táplálja az ifju emberben. *Wolfner Pál* dr. „Hogyan tanítsunk történelmet“ cím alatt értekezik. Maró gúnnyal ostromozza a történelemtanítás mai módszerét, mely nem más, mint száraz adathalmaz gyűjteményének közlése és kifejti, hogy a történelmet már az elemi iskolában is úgy kellene tanítani, hogy bemutassuk a gyermeknek a népek kulturális és gazdasági fejlődését. *Riedl Frigyes* „Iskolakönyvek“ című cikkében azt mondja, hogy fordítsunk nagyobb gondot a tankönyvek illusztrálására. Legyenek jobbak és tanulságosabbak a képek, különösen a történelmi vonatkozásúak. *Benedek Elek* „Népiszkolai és népkönyvtárak“ cím alatt a *Népiszkolai Ifjusági Könyvtárakat Intéző Bizottság* (Nikib) működését ismerteti és azt ajánlja, hogy a bizottság által összeállított könyvjegyzéket kívánatra

küldjék el bárkinek, hogy a szülők is tudják, melyik a jó könyv és mit vegyenek gyermekeiknek. Külön rovatokat találunk még a füzetben a következő címek alatt: Kisdedovás. Elemi népoktatás, Továbbképző népiskolák, Ipari és kereskedelmi alsó-fokú iskolák, Polgári fiúiskolák, Nőnevelés, Tanítóképzés, Testi nevelés, Művészi képzés, Zenetanítás, Nevelő kézimunka, Iskolai egészségügy, Iskolai építkezés és felszerelés, Iskolakönyvek, Iskolai könyvtárak és ifjusági irodalom, Iskolai közigazgatás, Gyermekvédelem, Gyógypedagógia, Gyermektanulmányozás, Pedagógia és lélektan, Népművészet, Népmívelési intézmények és Különszélék. Minden rovatban van egy-egy önálló cikk és utána egy általános szemle.

Látnivaló tehát, hogy az általános kérdések mellett a pedagógia minden szakmája is képviselve van és így mindenki megtalálhatja benne az őt legjobban érdeklő szakmát is. A folyóiratot, melynek előfizetési ára 20 korona, tanítóknak 16 korona, (nem drága-e egy kicsit?) kartársainknak és a tantestületeknek a legmelegebben ajánljuk. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV., Egyetem-u. 4.

Rózsa Ede.

HIREK ISKOLÁINK ÉLETÉBŐL.

A pesti izr. hitközség elemi és polgári leányiskolájának tantestülete márc. hó 8-án igen sikerült hangversennyel egybekötött thea-estélyt rendezett a kartársi összetartás ápolására. A hangverseny műsora változatosan volt összeállítva. Szép volt *Polacsek* Elza k. a. ügyesen előadott zongorajátéka. Nagy hatást ért el *Stössel* Irma fiatal hegedűművésznő, az intézet volt növendékének játéka, ki oly csodás technikával és művészi készséggel adta elő Hubay Csárdajelenetét, hogy jogos a reményünk, hogy még sokszor fogunk a művésznőről hallani az életben. *Szekula* Cecil k. a., a színészeti akadémia végzett növendéke szépen előadott monológjával, *Hajdu* József, a Nemzeti Színház fiatal tagja humoros szavalataival és *Vadnai* Frida k. a. művészi énekével szintén nagy sikert értek el. A kartársak közül, dr. *Szegő* Arnold és *Schichtancz* Armin humoros felolvasásaikkal járultak hozzá az est fényének emeléséhez. A hangverseny után a társaság asztalhoz ült, melyeken az iskola tanítónői gazdasszonyi művészettel rendezték el a szerény thea név alatt szerepelt — bőséges vacsorát. Az öregebbek aztán ének- és adomaszó mellett mulattak késő éjjeli órákig, míg a fiatal-ság buzgó kitartással hajnalig táncolt. A kellemesen eltöltött este még sokáig jó emlékezetében fog maradni mindazoknak, kik jelen voltak.

Maimúni-kör. Az Orsz. Izr. Tanítóképző-intézet ifjusága körében mozgalom indult meg egy héber önképző-kör létesítésére, melynek célja a héber nyelv és irodalom ismereteinek az ifjuság körében való terjesztése és megkedveltetése. Az ifjuság tudatta ezen óhaját a szaktanárral és az intézet igazgatójával, kik ezt teljes mértékben méltányolva, készséggel adták beleegyezésüket e kör megalakításához, biztosítván az ifjuságot támogatásukról. Mult hónapban tartották meg az intézet dísztermében az alakuló közgyűlést dr. *Bánóczi* József intézeti igazgató vezetése mellett és ez alkalommal megválasztották a kör tisztviselőit is. Tanár-elnök: dr. *Krausz* Sámuel, a héber tárgyak tanára, ifjusági elnök: *Frenkl* B. alelnök: *Perlmutter* M., titkár: *Fleischer* Zs., pénztáros: *Katz* A., könyvtáros: *Krausz* H., ellenőr: *Schlesinger* L., jegyző: *Weiner* Márton. A kör két csoportba osztotta tagjait, u. m. a héberben jártasak és a kevésbé jártasak csoportjára.

Az orsz. izr. tanítóképző-intézet Kiss József önképzőköre és Zeneköre március 4-én a pesti izr. hitk. polg. fiúiskola dísztermében nagyon sikerült hangversennyel egybekötött felolvasó ülést tartott. *Vértés* Gyula és *Neumann* Sándor hegedű szóló játékkal, *Groszmann* Lipót, *Bókai* Mór és *Perényi* Tivadar önálló dolgozataiknak felolvasásával, *Sonnenschein* Samu, *Holics* Ödön és *Róna* Armin beszéddel és szavalattal járultak hozzá az ünnepély sikerének biztosításához. A zene-számok közül kiemelendő még a *Vértés* Gyula zeneköri elnök által vezényelt zenekar ügyes összjátéka, továbbá *Schlesinger*, *Wiener*, *Zobelsohn* és *Epler* szépen előadott vonósnégyese. Nagyon sikerült száma volt még az ünnepélynek a szivességből közreműködő *Barta* Margit k. a. művészi zongorajátéka, ki mesterének *Major* J. Gyulának: *Millenium* sonáta II., III. tételét adta elő. Az ünneplő közönség színültig megtöltötte a termet. Ott láttuk *Kiss* Józsefet, az önképzőkör patrónusát és dr. *Bánóczi*

igazgatóval az élén a tanítóképző egész tanárikarát és még számos más előkelőségeit a főváros zsidó társadalmának és tanügyi körének. A szépen sikerült ünnepély a Szózat-tal ért véget.

B. Á.

Igló. Az iglói chevradisa mult hó 4-én tartotta évi közgyűlését, mely alkalmal *Löwy Mór* választmányi tagunkat, az iglói zsidó iskola igazgató-tanítóját, ki eddig is közmegeledésre töltötte be a chevradisa elnöki tisztségét, nagy lelkesedéssel egyhangúlag újra erre a tisztségre megválasztotta. Ez annál is nagyobb megtiszteltetés, mert tudunkkal ez az első eset, hogy tanítót állították egy ilyen fontos hitközségi intézmény élére. A közgyűlést követő banketten *Löwy Mór* tisztelői 416 koronát gyűjtöttek egy „*Löwy Mór alap*“-ra.

Izr. polgári fiúiskola Sátoraljaujhelyen. A *Szombati Ujságban* olvassuk: Sátoraljaujhelyen a város polgársága már régóta érzi a polgári iskola hiányát és arra törekedett, hogy az állam létesítsen ily iskolát, nehogy azok a szülők is kénytelenek legyenek gyermekeiket a gymnasiumba járatni, kik azokat ipari vagy kereskedelmi pályára szánják. Tekintve azonban, hogy e törekvés mindeddig meddő maradt, másrészt pedig tekintettel arra, hogy Sátoraljaujhelyen még tekintélyes számmal vannak oly zsidó szülők, akik gyermekeiket szombaton nem járatják iskolába, az ottani két izr. hitközség kebelében tanácskozások folynak aziránt, hogy a két hitközség közösen állítson fel polgári fiúiskolát. Teszik azt abban a reményben, hogy az iskolának államsegélyt kieszközölhetnek, annál inkább, mert az új tanintézet a magyar nemzeti köznevelődés szempontjából nagy hivatást töltene be és mert az iskolában felekezeti különbség nélkül vennének fel tanulókat. A jelek arra vallanak, hogy a hitközségek az ügyet nemsokára dülőre juttatják.

Zombor. Zombor szab. kir. város törvényhatósága február hó 15-én tartott közgyűlésén az összes tanítók fizetését aképpen rendezte, hogy a minimális fizetés 1500 korona, a minimális lakbér pedig 200 korona legyen. Hogy a három hitközségi tanító fizetése is így rendeztessék, felemelte a hitközségnek adott szubvenciót évi 900 koronával.

Drágasági pótlék. A losonci izr. hitközség előjárósága az idén is — úgy mint a mult évben — 100—100 korona drágasági pótlékot szavazott meg felekezeti iskolája tanítóinak.

Érsekujvár. Fényesen sikerült estélyt rendezett márc. 3-án az érsekujvári intelligencia a nyilvános magán polgári leányiskola könyvtáralapja javára. Az estélyen — melynek jövedelme 600 korona volt — igazi tehetséggel és buzgalommal közreműködtek *Wellisch Ella* és *Malvin, Stern Elza, Freund Irén* és *Neunwald Szidonia* kisasszonyok, kiknek érdeme, hogy az estély oly szép lefolyásu volt.

VEGYESEK.

Egy tanférfit ünnepeltetése. Jóllehet, hogy az, aki egész életét magasabb hivatásának szentelte s a nyilvánosságot kerüli, rossz néven veheti majd tőlem, hogy vele itt „Értesítőnk“ hasábjain nyilvánosan foglalkozom, mégis tartozom ezzel úgy a zsidó tanítóságnak, melynek erkölcsi és anyagi érdekeinek védelmében érdekeket szerzett, mint a megye fiatalabb tanító-gárdájának, kik így tudják majd meg közvetlenül, melyek *Gräff Nikáz* kir. tanácsos, Bács-Bodrog megye kir. tanfelügyelőjének érdemei, akinek tiszteletére a zombori összes tanítóság felekezetkülönbség nélkül ünnepet ült e napokban királyi kitüntetése alkalmával. *Gräff Nikáz* még 30 évvel ezelőtt egy helybeli népiskolában mint osztálytanító tanította a rábizott ifjúságot, akiket igazi atyai szeretettel nevelt, amely szeretet csakhamar a magasabb körök figyelmét is magára vonta. Ehhez járult még nagy tudása, szakképzettsége, vasszorgalma, önfeláldozó munkássága, melyet azzal honoráltak, hogy e nagy megye segédtanfelügyelőjévé és tizenkét évvel ezelőtt e megye tanügyének élére állították.

Új munkakörében hatványozott erővel fogott hozzá a sokféle szerb, bunyevác, német és magyar ajku iskolák reformálásához és a megyei tanítósággal egyetemben oroszlanrészre van abban, hogy azok a mai magas nivón állnak. Nem csekély dolog volt ez, de *Gräff Nikáz* fáradságot nem ismert. Lankadatlan buzgalomával, tapintatos eljárásával, atyai szeretetével és megnyerő modorával csakhamar sikerült neki úgy az összes tanítóság rokonszenvét, valamint a felsőbb hatóságok megeledését megnyerni.

Fáradtságos munkásságára büszkeséggel tekinthet! A sok városi, falusi, tanyai és pusztai iskola mind a legszebb fejlődésnek indult, mindenütt hangzik már a szép magyar szó, magyar, német, szerb és bunyevác tanuló és tanító, sőt szülei is egymással a legszebb egyetértésben, barátságban élnek, ami a legszebb siker e vegyes nemzetiség lakta megyében. *Gräff* Nikáz meg is kapta bokros érdemeinek méltó jutalmát; rövid öt éven belül először a Ferencz József lovagrendjét kapta, most pedig kir. tanácsossá neveztetett ki. Ez alkalomból f. é. február hó 26-án ünnepet tartott a zombori tanítóság. Körülbelül 40 tanító és tanítónő ment üdvözlésére. Szép látványt nyújtott ez a sokféle nemzetiségű és felekezeti tanító egyértelmű felvonulása. Az ünnepelt az ő szokott barátságos nyájasságával fogadta a nagy küldöttséget, melynek nevében a zombori róm. kath. központi iskola igazgatója, *Teumnowits* József ékes szavakkal üdvözölte *Gräff* Nikáz kir. tanácsost. A kir. tanfelügyelő köszönő beszéde után e sorok írója következő szavakkal üdvözölte az ünnepeltet úgy az Orsz. IZR. Tanító-egyesület, valamint ennek Bács-B.-megyei fiókkörének megbízásából, átnyújtván egyuttal egyesületünk üdvözlő iratát:

„Nagyságos Tanfelügyelő Ur! Igaz öröm tölti el keblemet, amidőn Nagyságodnak a legfelsőbb helyről történt kitüntetése alkalmából úgy az Orsz. IZR. Tan.-egyesület, valamint ennek Bács-B.-megyei fiókkörének üdvözlését tolmácsolom. Annál szívesebben róvok le eme reám nézve hízegő és kedves kötelességet, mivel én, ki Nagyságod bölcs vezérelte alatt majdnem három évtized óta mint közkatona működöm, legjobban tudom, hogy e magas kitüntetés egy oly érdemes és kiváló férfit ért, kire nemcsak mi, kik itt megjelentünk, nemcsak Bács-B.-megye egész tanító-kara büszke lehet, hanem országunk összes tanító-egyesületei és így az Orsz. IZR. Tanító-Egyesület, valamint ennek Bács-B.-megyei fiókköre is. Mély tisztelettel kérem tehát úgy az Orsz. IZR. T.-Egyesület itt egybefoglalt jókívánatait, valamint fiókkörének üdvözlését oly kegyesen elfogadni, mint amilyen szívesen én azt tolmácsolom azon óhajjással, vajha a Mindenható Nagyságodat mindannyiunk örömére és hazánk büszkeségére még sokáig, igen sokáig éltesse!”

A lelkes éljenzés után Ő Nagysága meghatottan köszönte meg e nem várt kitüntetést és röviden, a következő szavakkal fejezte be válaszát: „Felkérem, mondja meg megbízóinak, hogy első sorban tanító vagyok, vér az ő vérekből és velök érek!”

Rövid barátságos beszélgetés után ünnepi hangulatban búcsúztunk a kitüntetett, derék férfitől.

Zombor.

Pártos Samu.

Tanítók Törvénye cím alatt adta ki a Magyarországi Tanítók Országos Bizottsága az egyetemes tanítógyűlések határozatainak alapján a népoktatásügy minden részét felölelő törvénytervezetet. A mű feloszlik 3 részre: törvénytervezet, indokolás és az egyetemes gyűlések határozatai. Kimondja a tervezet, hogy minden népiskola hivatalos nyelve a magyar. Általában a magyar nyelv teljes érvényesülését kívánja. A tanítóképzést is reformálni kívánja: a középiskola teljes elvégzése után az egyetemen és az egyetemi jellegű intézetekben egy évi tanfolyam rendezendő s ennek bevégezése után pedagógiai vizsgálat sikeres letételével nyerhet oklevelet a jelölt. A vizsgálóbizottság állami. A tanítók fizetési minimuma 1400 korona, mely 2800 koronáig emelkedik, melyet, bármily jellegű legyen is az iskola, az adóhivatal fizet ki; e végből az iskolafentartó a tanítói járandóságot az adóhivatalhoz fizeti be. A kántori hivatalt a tanító elvállalhatja, de erre nem kötelezhető. Minden tanító esküt tesz a magyar alkotmányra a kir. tanfelügyelő kezébe. Kizárólag a kir. tanfelügyelő gyakorolja a tanulmányi felügyeletet minden iskolában. A megyei tanítóegyesületek szövetséget alkotnak. Az egyesületek kebelében fegyelmi bizottság alakítandó. Az 56 lapra terjedő munkát 1 korona beküldése esetén (bélyegben is beküldhető) *Hajós Mihály*, titkár (Budapest, I., Városmajor-utca 59. sz.) bárkinek megküldi.

Meghívó. Az IZR. Magyar Irodalmi Társulat f. évi április 5-én, csütörtök d. u. 5 órakor a pesti izr. hitk. sip-utcai székházában II. emelet, *közgyűlést* tart, melynek tárgyai: 1. Titkári jelentés. 2. Számvizsgálók jelentése. 3. Választmányi tagok választása. 4. Öttagu számvizsgáló-bizottság választása. 5. Esetleges — két héttel előbb írásban beadott — indítványok tárgyalása. 6. A legközelebbi közgyűlés helyének meghatározása. Budapest, 1906. március 5. Dr. *Weinmann Fülöp* elnök. Dr. *Bánóczy József* titkár.

Tornajátékok könyve. Mint lapunk zártakor értesülünk, érdemes tagtársunknak, *Barna* Jakab székesfővárosi tanító, az Izr. Tanítóképző intézet tornatanárának „*Tornajátékok*“ című vezérkönyvét, mellyel a főváros által kiírt tankönyvpályázaton résztvett, a bíráló bizottság jelentése alapján a Fővárosi Tanács egyhangulag elfogadta. A hézagpotló könyvet megjelenésekor ismertetni fogjuk.

Hymen. Derék tagtársunknak, *Weisz* Gábor pécsi hitközségi titkárnak Kornelia leányát március hó 20-án vezette oltárhoz *Segner* Lipót úr. — Derék tagtársunknak, *Löwy* Sámuel derecskei tanítónak Lenke leánya március hó 20-án esküdött örök hűséget *Szolovits* Lajos úrnak Szótelkéről. — Érdemes tagtársunknak, *Bányai* Jakab nagyberecski állami isk. igazgatónak Olga leányát március hó 27-én vezette oltárhoz *Rosenberg* Nándor úr. — Fiatal tagtársunk, *Tepli* Ármin vicsapapáti tanító március hó 25-én vezette oltárhoz *Herzog* Szerén kisasszonyt Budapestről. — Lapunk munkatársa, *Klein* Mór József simontornyai tagtársunk e napokban jegyezte el *Friedmann* Illés vágújhelyi izr. hitközségi jegyző Bella leányát. — Üdvözöljük a fiatal párokat és örömszülőket!

Előfizetési felhívás. Folyó évi május közepén kiadom: *Magyar iskola-dalok* című, népiskoláknak, illetőleg néptanítóknak szánt dalgyűjteményemet. Lesz benne 220 dal; azaz inkább így: lesz benne 220 magyar nóta, osztályonként, illetőleg kétosztályonként csoportosítva, ilyformán: 70 drb az I. és II. osztály számára, 80 drb a III. és IV. oszt. számára, 70 drb az V. és VI. oszt. számára. Könyvem nem a gyermekek, hanem a tanítók és óvónők kezébe szántam; számoltam azzal, hogy t. kartársaim legtöbbje szívesen veszi, ha kész kíséretet is kap minden dalhoz s ezért gyűjteményemet úgy nyomatom, hogy igen könnyű, de azért lehetőleg kifogástalan harmonium-kiséretet adok minden számhoz. Fentebb mondtam, hogy 200—220 magyar nótát adok. A dalok túlnyomó része olyan, amely a nép ajkán született; elenyésző csekély számú az olyan, amelyik nem népdal; szövegeim nem „iskolai tanköltemények,” hanem az ifjúsági irodalom remekeiből válogattam azokat össze. Meg kell jegyezni, hogy az elrendezés munkájában nagy segítségemre volt Hoppe Rezső sz.-főv. polg. leányiskolai énektanár, aki a fővárosban az elemi iskolai énektanítás ügyének ez idő szerint egyik leghivatottabb hozzáértője, s akinek közreműködése hathatós garanciája a könyv szükséges és praktikus voltának. A mű előfizetési ára 5 korona. — Későbbi ára 6 korona. Kartársi üdvözlettel. *Zöld Károly*, sz.-fővárosi osztálytanító. II., Margit-rakpart 53., fszint. 3.

∞ **Húgomat**, csinos, fiatal, művelt leányt, 8000 korona hozománya és szép kelengyéje van, városi izr. tanárhoz, tanítóhoz vagy hivatalnokhoz férjhez adni óhajtom. Leveleket „*Fővárosi ügyvéd*“ jelige alatt kérek a szerkesztőség címére. (VII. Sip-utca 12. sz.)

KÖZGAZDASÁG.

A Magyar Jelzálog Hitelbank március 28-án tartotta XXXVII. rendes közgyűlését madarasi *Beck* Nándor udvari tanácsos elnöklésével. A formalitások elintézése után az elnök a jegyzőkönyv vezetésére *Neumann* Miksa dr. helyettes igazgatót kérte fel. A közgyűlés egyhangu helyesléssel elfogadta mind az igazgatóság, mind a felügyelő-bizottság jelentését, továbbá az igazgatóságnak a tiszta nyereség hovaforrására vonatkozólag tett indítványát, hogy a forgalomban levő 200.000 darab teljesen befizetett részvény után egyenkint 26 franknyi osztalék az ez évi július 1-én esedékes VIII. sz. szelvény beszolgáltatása ellenében és pedig már ez évi április 1-én kifizetessék; az ezután rendelkezésre álló 1,247.102 korona 83 fillérből 250.000 korona, az ingatlan tartalékalap javadalmazására; 30.000 korona az intézeti nyugdíjalap javadalmazására; 50.000 korona az intézeti tisztviselők és szolgák külön jutalmazására fordíttassék és a fennmaradó 917.102 korona 83 fillér a folyó évre elővitessék. A közgyűlés ezután az igazgatóságnak és a felügyelő-bizottságnak az 1905. évre az alapszabályszerű fölmentést egyhangulag megadta, végül újra megválasztotta az igazgatóság és a felügyelő-bizottság eddigi tagjait, valamint *Korniss* Károly gróf póttagot, a felügyelő-bizottság rendes

tagjává választotta. *Barta* Ödön részvényes azután hosszabb beszédben méltatta *Beck* Nándor érdemeit, a ki ma ünnepelte 35 éves szolgálati jubileumát és elismeréssel szól a bank sorsjegyműveletéről, amelynek kivitele körül *Beck* Gyula dr. igazgató szerzett kiváló érdemeket. Ajánlja, hogy az igazgatóság eredményes működését s az elnök kiváló érdemeit a közgyűlés jegyzőkönyvében örökítse meg. (Általános helyeslés.) *Beck* Nándor elnök köszönő szavai után a közgyűlés véget ért.

A Triesti Általános Biztosító Társaság (Assicurazioni Generali) f. é. március hó 17-én tartott 74-ik közgyűlésén terjesztettek be az 1905. évi mérlegek. Az előttünk fekvő jelentésből látjuk, hogy az 1905. december 31-én érvényben volt életbiztosítási tőkeösszegek 771.879,007 korona és 54 fillért tettek ki, és az év folyamán bevett díjak 35.489,533 korona és 24 fillérre rugtak. Az életbiztosítási osztály díjtartaléka 18.739,255 korona 97 fillérrel 209.076,662 korona 98 fillérre emelkedett. A tűzbiztosítási ágban, beleértve a betöréses-lopás elleni és tüköruvegbiztosítást, a díjbevétel 14.429.413,117 korona biztosítási összeg után 23.671,911 korona 75 fillér volt, miből 8.903,497 korona 38 fillér viszontbiztosításra fordított, úgy, hogy a tiszta díjbevétel 14.768,414 korona 37 fillérre rugott, mely összegből 10.64,043 korona 40 fillér mint díjtartalék minden tehertől menten jövő évre vitetett át. A jövő években esedékessé váló díjkötelezvények összege 94.667,902 korona 96 fillér. A szállítmánybiztosítási ágban a díjbevétel kitett 3.833,502 korona 39 fillért, mely a viszontbiztosítások levonása után 1.552,290 korona 37 fillérre rugott. Károkért a társaság 1905-ben 30.285,711 korona 02 fillért folyósított. Ehhez hozzáadva az előbbi években teljesített kárfizetéseket, a társaság alapítása óta károk fejében 827.976,227 korona és 40 fillérnyi igen tekintélyes összeget fizetett ki. A nyereség tartalékok közül, melyek összesen 26.999,096 korona 73 fillérre rugnak, különösen kiemelendők: az alapszabály szerinti nyereség-tartalék, mely 5.250,000 koronát tesz ki, az értékpapírok árfolyamingadozására alakított tartalék, mely a 3.729,624 korona 17 fillér külön tartalékkal együtt 19.206,875 korona 73 fillérre emelkedett, továbbá felemlítendő a 160,000 koronára rugó kétes követelések tartaléka és a 911,110 korona 50 fillérnyi ingatlan tartalék. Ezekon kívül fennáll még egy 1.471,110 korona 50 fillért kitevő tartalék, melynek az a rendeltetése, hogy az életbiztosítási osztályban a kamatláb esetleges csökkenését kiegyenlítse. A társaság összes tartalékjai és alapjai, melyek elsőrangú értékekben vannak elhelyezve, az ideai átutalások folytán 247.497.914 korona 42 fillérről 270.052,078 korona 64 fillérre emelkedtek, melyek következőképen vannak elhelyezve: 1. Ingatlanok és jelzálog követelések 43.258,594 korona 47 fillér. 2. Életbiztosítási kötvényekre adott kölcsönök 21.221,765 korona 52 fillér. 3. Letéteményezett értékpapírokra adott kölcsönök 1.354,419 korona. 4. Értékpapírok 185.300,903 korona 34 fillér. 5. Tárca váltók 707,151 korona 55 fillér. 6. A részvényesek biztosított adóslevelei 7.350,000 korona. 7. Bankoknál levő rendelkezésre álló követelések, készpénz és az intézet követelése, a hitelezők követeléseinek levonásával 10.859,244 korona 76 fillér. Összesen 270.052,078 korona 64 fillér. Ezen értékekből 585 millió korona magyar értékekre esik.

Az Első Leánykiházásító-Egyesület m. sz. március 17-én tartotta XLIII. rendes közgyűlését, számos szövetkezeti tag részvétele mellett. A közgyűlést az intézet agg elnöke, *Schwarz* Ármin nyitotta meg, mire *Wittmann* Mór dr. alelnök vette át a közgyűlés további vezetését. Az előterjesztett mérleg és évi jelentés szerint biztosított tőkék és egyéb alapszabályszerű esedékességek címén 921.339 korona 64 fillér fizettetett ki. A díjtartalék 1.205.005 korona 57 fillérrel 11.366.373 koronára, a jutalék fölemelési alap 36.367 korona 52 fillérről 514.317 korona 38 fillérre és külön tartalék a 200.000 korona biztosítási alappal együtt, szintén 36.367 korona 52 fillérrel 496.203 korona 18 fillérre emelkedett. Tetemes leírások és az árfolyam külföldi

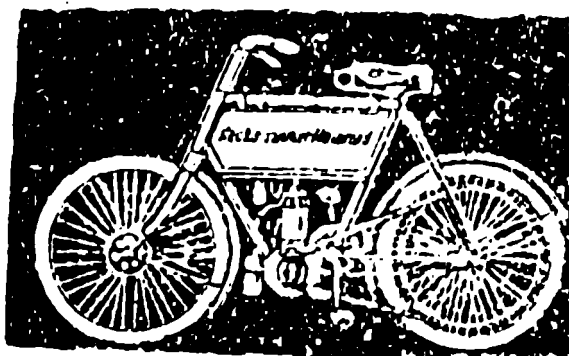
tartaléknak 65.000 koronával való csorbítatlan meghagyása mellett, a kezelési fölöslegnek 72.735 korona 04 fillér maradt fenn, mely alapszabályszerűleg a fönnemlített két tartalékhoz csatoltatott. Új biztosítások szerzőmánya 14.760.800 korona volt, ebből elfogadtatott 12,366.500 korona, elutasított azonban 1,394.300 korona, a biztosítási állomány az év végével pedig 54,112.280 koronára rugott. Díjbevétel az előző évvel szemben 266.836 korona 70 fillérrel több, vagyis 2,758.799 korona 52 fillér, kamat- és házbérjövedelem 39.070 korona 44 fillérrel több, vagyis 514.439 korona 17 fillér volt. A hivatalnoki nyugdíjalap 29.481 korona 53 fillér emelkedést mutat és az év végével 193.014 korona 81 fillérrel rendelkezett. Az igazgatóság indítványára a közgyűlés a hivatalnoki kar hű és buzgó szolgálatainak elismerésül 6000 koronát szavaz meg a nyugdíjalap javára. A mérleg végösszege, mely 1,276.546 korona 20 fill. emelkedést tüntet föl, 12,796.010 kor. 40 fill. A mérleg és jelentés egyhangulag és köszönettel tudomásul vétetett és a fölmentés megadatott. Az igazgatóság megbízatása lejárván, az új választás során az igazgatóságba választottak: *Schwarcz Ármin*, *Wittmann Mór dr.*, *Reich József dr.*, *Kohn Arnold*, *Herzfeld Zsigmond*, *Eisler József*, *Tsuk Sándor* (régí) és *Szivák Imre dr.*, *Vázsonyi Vilmos dr.* (új). A felügyelő-bizottságba újból megválasztottak: *Alexander Bernát dr.*, *Simonyi Zsigmond dr.*, *Héger József*, *Seifensieder József*, *Wertheimer Albert* és *Bácskai Albert dr.* A választmányba 36 tag választott, részben a régi és részben új tagok. A közgyűlés be-rekesztése után az igazgatóság alakuló ülést tartott, amelyen elnöknek *Schwarcz Ármin*, al-elnöknek pedig *Wittmann Mór dr.* és *Szivák Imre dr.* választott meg.

Első Leánykiházasítási Egylet m. sz. Gyermekek- és életbiztosító-intézet Budapesten, VI. Teréz-körút 40-42. sz. Alapított 1863. évben. Folyó év február havában 1,328.400. — K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 1,165.400. — K értékű új biztosítási kötvény állított ki. Biztosított összegek fejében f. év február havában 66.259 K 82 fillér fizettetett ki. 1906 január 1-től február 28-ig bezárólag 2.625.600 K értékű új biztosítási kötvény állított ki. Biztosított összegek fejében a folyó évben 123.728 K 39 f. és az intézet feunállása óta 10,289.632 K 69 fillér fizettetett ki. Ezen intézet a gyermek- és életbiztosítás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb díjfeltételek és legelőnyösebb feltételek mellett.

Welsz Salamon Budapest, Népszínház-utca 25. Ajánlja nagy raktárát üveg, porcellán és lámpa árukban. Épületüveges. — Képrámák nagy választékban.

Müller Testvérek, Budapest. Vegyészeti gyár. Tinta, tus és aquarell-festék gyártmányai a legjobbak.

A már 32 éve a kerékpár-világot uraló eredeti angol Helical Premier és The Champion kerékpárokat, dupla harang csapágygyal, 3 évi jótállással, minden árfelemelés nélkül szigorúan az eredeti gyári árakon 12 és 15 koronás részletekre adjuk és

kerékpár - alkatrészeket

az egész világon létező összes kerékpárokhoz (külső és belső gummik, nyergek, csengők, pedálok, kormányok, lámpák, láncok, conusok, csészéket stb.) óriási forgalmunk következtében 30% árleszállítással szállítunk vidékre bárhová.

Elsőrendű SINGER varró - gépeket

szigorúan az eredeti gyári árakon 75 koronától feljebb, 6 évi jótállással szállítunk havi 8 és 10 kor. részletre.

Láng Jakab és Fia kerékpár és varrógép nagykereskedők.

Budapest, József-körút 41. Flóközlet: Baross tér 4. Javításokat saját műhelyeinkben olcsón és szakértelemmel csinálunk.

Diszárjegyzékünk 1000 képpel ingyen és bérmentve.

Pártoljuk a honi ipart!!

Az igaz magyar gazdasszony nem küldi már ruháit külföldre tisztítás és festés végett, mert

Beierl József

műfestő és vegytisztító

Budapest, VI. Király-utca 8.

az udvarban

a legjutányosabban és legpontosabban vegytisztít és fest bármilyen uri és női szövet-, selyem-, bársony- és csipke-ruhát. **Csipke- és szövetfüggönyök tisztítása.** — Vidéki megrendelések gyorsan, pontosan és jutányosan eszközöltetnek.

Főüzlet:

Budapest, VI. Király-utca 8.

az udvarban.

Gyűjtőtelep:

Budapest, IV. Múzeum-körút 31.

Ujpest, Kemény Gusztáv-utca.